

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru

Cyfrifon Blynyddol

2013-14

CYNNWYS

SYLWADAU RHEOLI	3
ADRODDIAD TALIADAU	18
DATGANIAD O GYFRIFOLDEBAU'R SWYDDOG CYFRIFYDDU	30
DATGANIAD LLYWODRAETHU	31
DATGANIAD GWARIANT NET CYNHWYSFAWR	42
DATGANIAD SEFYLLFA ARIANNOL	43
DATGANIAD LLIF ARIAN	45
DATGANIAD NEWID YN ECWITI TRETHDALWYR	46
NODIADAU I'R CYFRIFON	47
TYSTYSGRIF AC ADRODDIAD YR ARCHWILYDD CYFFREDINOL CYMRU I GYNULLIAD CENEDLAETHOL CYMRU	61

SYLWADAU RHEOLI

Paratowyd y cyfrifon hyn yn unol â'r Cyfarwyddyd a roddwyd gan Weinidogion Cymru yn unol â Deddf Comisiynydd Pobl Hŷn (Cymru) 2006, (y Ddeddf), Atodlen 1 Paragraff 10 (1) (b).

Hanes a chefnidir statudol

Sefydlwyd swydd Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru dan Adran 1 o'r Ddeddf. Dechreuais innau yn fy swydd fel Comisiynydd ar 4 Mehefin 2012.

Dyma swyddogaethau' Comisiynydd:

- Hyrwyddo ymwybyddiaeth o fuddiannau pobl hŷn yng Nghymru.
- Hyrwyddo darparu cyfleoedd ar gyfer pobl hŷn yng Nghymru, gan ddileu gwahaniaethu yn eu herbyn.
- Annog arfer da wrth ymdrin â phobl hŷn yng Nghymru.
- Cadw golwg ar ddigonolrwydd ac effeithlonrwydd y gyfraith sy'n effeithio ar fuddiannau pobl hŷn yng Nghymru.

Caf fy ariannu gan Weinidogion Cymru ond rwyf yn gweithredu'n annibynnol arnynt. Rwyf yn atebol i Gynulliad Cenedlaethol Cymru (y Cynulliad) am y ffordd rwyf yn defnyddio'r adnoddau sy'n cael eu rhoi i mi. Yn 2013-14 rhoddwyd cyllid o £1.730 miliwn (2012-13; £1.732 miliwn) imi.

Cenhadaeth fy sefydliad

Mae fy ngwaith yn cael ei sbarduno gan yr hyn y bydd pobl hŷn yn dweud wrthyf mai dyna sydd bwysicaf iddynt hwy ac mae eu lleisiau hwy wrth galon popeth a wnaif.

Fy swyddogaeth i yw sicrhau bod gan bobl hŷn lais sy'n cael ei glywed, bod ganddynt ddewis a rheolaeth, nad ydynt yn teimlo'n ynysig na bod pobl yn gwahaniaethu yn eu herbyn, a'u bod yn cael y gefnogaeth a'r gwasanaethau y mae eu hangen arnynt. Rwyf am i Gymru fod yn lle da i heneiddio, nid dim ond i ambell un, ond i bawb.

Adolygiad o weithgareddau 2013-4

Ym Mis Ebrill 2013 cyhoeddais fy Fframwaith Gweithredu sy'n amlinellu'n glir fy mlaenoriaethau ar gyfer y pedair blynedd nesaf. Roedd yn cynnwys y newidiadau hynny yr wyf yn disgwyl eu gweld yng Nghymru a sut y byddaf yn sbarduno gwelliannau ym mywydau pobl hŷn i wneud Cymru'n lle da i dyfu'n hŷn. Defnyddiais leisiau pobl hŷn yr wyf wedi cyfarfod â hwy i ddatblygu pum blaenoriaeth glir yn fy Fframwaith.

Mae uchafbwyntiau fy ngwaith yn ystod 2013-14 wedi'u crynhoi isod ac wedi'u nodi yn erbyn y blaenoriaethau hyn.

Gwreiddio llesiant pobl hŷn wrth galon gwasanaethau cyhoeddus

Rwyf wedi parhau i sicrhau bod lleisiau pobl hŷn a'r materion sydd bwysicaf iddynt yn cael eu hadlewyrchu ar draws rhychwant polisïau, strategaethau a deddfwriaeth y Llywodraeth drwy ymateb i ymgynghoriadau allweddol ar gynigion ar gyfer newid.

Cyfarfûm â chabinet llawn Llywodraeth Cymru i gynyddu gwybodaeth a dealltwriaeth am bobl hŷn a'r materion sydd o bwys iddynt er mwyn sicrhau bod effaith bosibl polisïau a phenderfyniadau ar fywydau pobl hŷn yn cael ystyriaeth lawn a phriodol ar draws pob portffolio a bod y materion sydd o bwys i bobl hŷn yn cael eu gweld fel rhan allweddol o friff pob Gweinidog. Cyfarfûm hefyd â Gweinidogion Llywodraeth Cymru a'u swyddogion i sicrhau bod polisïau a strategaethau yn diwallu anghenion pobl hŷn, nawr ac yn y dyfodol.

Yn ychwanegol at fy nhystiolaeth ysgrifenedig a llafar a roddwyd i Bwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol y Cynulliad Cenedlaethol fel rhan o waith craffu Cyfnod 1 ar Fil Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru), cynhaliais weithdy i'r rhanddeiliaid ym mis Medi 2013, gan ddwyn ynghyd ystod eang o arbenigwyr gofal cymdeithasol a darparwyr gwasanaethau rheng flaen, yn ogystal â chynrychiolwyr o'r trydydd sector. Ystyriodd y gweithdy realiti'r Bil i fywydau pobl hŷn, gan ddefnyddio profiadau pobl a oedd wedi cysylltu â'm swyddfa, i weld p'un a fyddai'r ddeddfwriaeth arfaethedig yn gwneud y gwahaniaeth arfaethedig ai peidio.

Bu'r dystiolaeth a gasglwyd oddi wrth y grŵp arbenigol yn sail i adroddiad a ddisbarthwyd i'r Pwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol i hysbysu'r aelodau am y ffyrdd y byddai'r Bil yn effeithio ar bobl hŷn sy'n canfod bod arnynt angen gofal cymdeithasol ac a fyddai'n arwain at welliant o ran eu llesiant ac o ran y llais a rheolaeth sydd ganddynt dros eu bywydau neu beidio. Roedd yr adroddiad hefyd yn cynnwys enghreifftiau o fywyd go iawn sydd wedi'u cymryd yn uniongyrchol o'r ehangder o brofiadau'r bobl hŷn sy'n cysylltu â'm swyddfa ar sail ddyddiol

Yn dilyn fy ngwaith helaeth ar y Bil yn ystod y flwyddyn ddiwethaf, mae'n dda gen i ddweud bod yr hawl i gael eiriolaeth bellach wedi'i chynnwys a bod egwyddorion y Cenhedloedd Unedig ar gyfer pobl hŷn hefyd o fewn y Bil, a ddylai gryfhau'n sylweddol ar hawliau pobl hŷn yng Nghymru.

Rhoddais dystiolaeth i'r Comisiwn ar Lywodraethu a Chyflenwi Gwasanaethau Cyhoeddus, gan ei gwneud yn glir bod gwasanaethau cyhoeddus yn dal i fethu gwneud yr hanfodion yn iawn, bod rhaid cynyddu cyflymder newid a bod rhaid canolbwyntio'n fwy ar ganlyniadau er mwyn cyflawni'r gwelliannau hanfodol y mae eu hangen yng Nghymru

Hefyd rhoddais dystiolaeth i Gomisiwn Silk, gan drafod sut y gallai mwy o bwerau i Gymru alluogi gwell canlyniadau i bobl hŷn, yn enwedig o amgylch cyfraith cydraddoldeb a'r system gyfiawnder.

Rwyf yn dal i gadeirio a chynnal Rhaglen Heneiddio'n Dda yng Nghymru; sef partneriaeth gydweithredol am bum mlynedd â Llywodraeth Leol, y GIG yng Nghymru, Iechyd Cyhoeddus, y Trydydd Sector, Llywodraeth Cymru ac eraill. Mae'r rhaglen wedi sicrhau un o ddyfarniadau pwysicaf yr Undeb Ewropeaidd gan Bartneriaeth Arloesi Ewrop ar Heneiddio'n Weithredol ac yn iach ym Mrwsel. Cafodd Heneiddio'n Dda yng Nghymru Wobr Tair Seren i gydnabod ymagwedd arloesol Cymru at heneiddio'n iach, sy'n helpu pobl i aros yn iach, yn hapus ac yn annibynnol wrth dyfu'n hŷn.

Rwyf hefyd wedi cefnogi gwobrau a roddir i'r rhai sy'n dangos dealltwriaeth glir bod ansawdd bywyd pobl hŷn yng Nghymru yn mynd y tu hwnt i anghenion corfforol yn unig. Yn ystod 2013-14 mae hyn wedi cynnwys gwobr Fforwm Gofal Cymru i Ymarferydd Gofal Preswyl y flwyddyn a gwobr Coleg Nyrsio Brenhinol Cymru i Nyrs Pobl Hŷn y flwyddyn.

Gwella ansawdd iechyd a gofal cymdeithasol – a'u hargaeledd a mynediad atynt

Cyhoeddais a lansiais fy Adolygiad o ansawdd bywyd a gofal pobl hŷn mewn cartrefi gofal preswyl yng Nghymru. Mae fy Adolygiad wedi casglu tystiolaeth gan bobl hŷn sy'n byw mewn cartrefi gofal preswyl ledled Cymru, yn ogystal â'u teuluoedd a'u gofalwyr. Rwyf hefyd wedi cynnal cyfres o sesiynau tystiolaeth ffurfiol gyda'r cyrff sy'n destun yr Adolygiad er mwyn trafod ac ystyried eu tystiolaeth ysgrifenedig yn fanylach. Mae cyfres o ymweliadau dirybudd â chartrefi gofal ledled Cymru wedi'i chynnal hefyd gan fy nhîm o *rappoteurs* gofal cymdeithasol.

Byddaf yn defnyddio'r dystiolaeth i dynnu sylw at y gofal gorau sydd gennym yng Nghymru ac i wneud argymhellion ar gyfer y gwelliannau y mae'n rhaid eu rhoi ar waith i sicrhau bod hawliau pobl hŷn yn holl

gartrefi gofal Cymru yn cael eu parchu a bod ganddynt yr ansawdd bywyd gorau.

Yr wyf wedi cyhoeddi 'Gofal gydag Urddas: Dwy flynedd yn ddiweddarach', sy'n adroddiad ar gynnydd fy Adolygiad Gofal gydag Urddas a thriniaeth pobl hŷn mewn ysbytai yng Nghymru. Er bod cynnydd yn cael ei wneud yn erbyn y deuddeg o argymhellion yn 'Gofal gydag Urddas?', dangoswyd bod rhaid gwneud cynnydd pellach sylweddol o hyd mewn amryw o feysydd allweddol i sicrhau bod yr holl bobl hŷn mewn ysbytai yng Nghymru yn cael eu trin ag urddas a pharch. Rwyf wedi'i gwneud yn glir bod rhaid i aelodau o Fyrddau fod yn fwy atebol am y penderfyniadau a wnânt a'r effaith y mae'r rhain ei chael ar y modd y mae cleifion yn derbyn gofal.

Mae gennyf ddisgwyliadau clir ynglŷn â'r ffordd y dylid trin pobl hŷn, neu glaf o unrhyw oedran o ran hynny. Dylai pawb sy'n defnyddio'r GIG yng Nghymru gael gofal effeithiol, a hwnnw'n cael ei roi â charedigrwydd a thosturi. Rhaid cael polisi dim goddefgarwch tuag at fethiannau mewn gofal a rhaid i'r GIG yng Nghymru weithredu ar brofiadau cleifion yn llawer mwy effeithiol.

Amddiffyn a gwella gwasanaethau, cyfleusterau a seilwaith cymunedol

Mae pobl hŷn ledled Cymru wedi siarad â mi hefyd ynglŷn â'r rhwystrau yn y gymuned sy'n eu hwynebu ar draws llawer o rannau o'u bywydau ac sy'n golygu bod tyfu hŷn yn galetach heb angen, hyd yn oed i'r bobl hŷn fwyaf gweithgar a dyfeisgar.

Disgrifiwyd y profiadau hyn yn f'adroddiad i, 'Mil o Fân Rwystrau', a gyhoeddwyd ym mis Awst 2013 i roi eu llais yn ôl i bobl hŷn ac i danlinellu mor bwysig yw'r gwasanaethau a'r cymorth beunyddiol y maent yn dibynnu arnynt i aros yn iach, yn ddiogel ac yn annibynnol.

Yn yr adroddiad, rhoddais ymrwymiad i weithio gyda phobl hŷn i edrych yn fanylach ar y materion o ran mynediad i doiledau cyhoeddus, argaeledd trafndiaeth gyhoeddus a chasglu sbwriel. Fe wnes i hyn drwy sefydlu fy Nhasglu Toiledau, Trafnidiaeth a Biniau, sef pobl hŷn yn gweithio'n uniongyrchol gyda mi i ehangu'r ddealltwriaeth o bwysigrwydd ac effaith y gwasanaethau hyn.

Gan adeiladu ar waith rhagorol fy Nhasglu Toiledau, Trafnidiaeth a Biniau, ym mis Chwefror 2014 cyhoeddais fy adroddiad 'Pwysigrwydd ac Effaith Gwasanaethau Cymunedol yng Nghymru'. Mae'r adroddiad yn

gwneud achos clir a chadarn dros ddiogelu gwasanaethau cymunedol, sydd nid yn unig yn hanfodol i iechyd, cyfoeth a lles ein pentrefi, ein trefi, ein dinasoedd a'n cymunedau, ond hefyd yn rhan annatod o flaenoriaethau'r gwasanaethau cyhoeddus ac iechyd cyhoeddus yng Nghymru ac i iechyd cyffredinol ein heconomi.

I gasglu gwybodaeth ac i glywed yn uniongyrchol gan bobl hŷn pa mor bwysig yw gwasanaethau cymunedol yn eu bywydau o ddydd i ddydd, cynhaliais gyfres o grwpiau ffocws ledled Cymru (yn Aberystwyth, Caerdydd, Caerfyrddin, Bae Colwyn a Llandrindod) i alluogi pobl hŷn i rannu eu profiadau. Un pryder penodol oedd diffyg darpariaeth toiledau cyhoeddus, sydd, meddai pobl hŷn wrthyf, yn cael effaith sylweddol ar eu hiechyd a'u lles. Heb fynediad i doiledau cyhoeddus, mae llawer o bobl hŷn i bob pwrpas yn gaeth i'r tŷ, mewn perygl o golli eu hannibyniaeth a'u cysylltiadau â'u cymunedau. Felly roeddwn i'n falch iawn bod Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi cynigion ym mis Mawrth 2014 i osod dyletswydd ar awdurdodau lleol ledled Cymru i wella mynediad i doiledau cyhoeddus.

Mae Rhaglen Heneiddio'n Dda yng Nghymru wedi lansio pedwar rhwydwaith i helpu i rannu gwybodaeth ac arloesi ar draws Cymru. Mae'r rhwydweithiau yn canolbwyntio ar ddinasoedd a chymunedau sy'n gydnaws ag oedran, cymunedau sy'n cefnogi pobl â dementia, atal cwmpo a chyfleoedd ar gyfer cyflogaeth a sgiliau newydd i bobl hŷn 50 oed a throsodd.

Fe ddilynes i'r argymhellion a wnes i i'r awdurdodau lleol yn 2012 ynghylch eu perfformiad o ran darparu Grantiau Cyfleusterau i'r Anabl i bobl hŷn ar gyfer cymhorthion ac addasiadau i gartrefi. Cafwyd cynnydd sylweddol a dim ond tri awdurdod lleol oedd yn methu bodloni eu hamserlenni statudol, o'i gymharu â saith o'r blaen. Er hynny, mae amrywiad sylweddol yn parhau yn y ffordd y caiff y grantiau hyn eu cyrchu a'u darparu ac rwyf wedi parhau i godi'r mater hwn gyda Llywodraeth Cymru. Felly, rwy'n croesawu'r cadarnhad gan y Gweinidog Tai y ceir adolygiad bellach o'r system addasu cartrefi yng Nghymru.

Sefyll cornel pobl hŷn sydd mewn perygl o gael eu niweidio a sicrhau eu bod yn cael eu diogelu a'u hamddiffyn.

Mae gormod o bobl hŷn yn profi camdriniaeth ddomestig sy'n gallu cynnwys camdriniaeth gorfforol, seicolegol, ariannol, rhywiol ac esgeulustod. Yn fy Fframwaith Gweithredu, rwyf yn glir iawn bod rhaid inni wella o ran cydnabod y gamdriniaeth y mae pobl hŷn yn ei hwynebu; rhaid i'r holl bobl hŷn sydd mewn perygl gael mynediad i gymorth diogelu

effeithiol a rhaid i'r rhai sydd wedi'u cam-drin gael cymorth cyflym a phriodol er mwyn adennill eu diogelwch.

Rwyf hefyd yn glir bod rhaid cydnabod bod cam-drin pobl hŷn yn weithred droseddol a, lle maent yn ffitio'r diffiniad, bod rhaid i bobl hŷn gael eu cydnabod fel dioddefwyr camdriniaeth ddomestig a chael y gefnogaeth ehangaf posibl sydd ar gael o dan y ddeddfwriaeth ynghylch cam-drin domestig a gwasanaethau cymorth ar gyfer cam-drin domestig.

Trefnais a chadeiriais seminar gyda staff uwch o'r gwasanaethau cyhoeddus, gan gynnwys Comisiynwyr Heddlu a Throsedd, Gwasanaeth Erlyn y Goron, Swyddogion Heddlu, uwch-arweinwyr POVA a swyddogion o Lywodraeth Cymru, i drafod fy mhryderon ehangach o ran mynediad i gymorth ar gyfer cam-drin domestig, trosglwyddo unigolion o wasanaethau amddiffyn i wasanaethau cyfiawnder troseddol a chyfiawnder adferol a nodi sut y gallwn ymdrin â'r materion hyn yng Nghymru.

Rwyf hefyd wedi gweithio gyda Llywodraeth Cymru i sicrhau bod cam-drin domestig pobl hŷn yn cael ei ddeall yn llawn a'i adlewyrchu yn y Bil Cam-drin Domestig (Cymru) newydd a bod y cysylltiadau rhwng cam-drin domestig a'r darpariaethau diogelu ym Mil Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) yn cael eu deall yn llawn.

Rhoddais gymorth i deuluoedd dioddefwyr camdriniaeth ac esgeulustod honedig mewn nifer o gartrefi gofal yn y De, yr ymchwiliwyd iddynt gan Heddlu Gwent ac a adnabuwyd fel Ymgyrch Jasmine. Gelwais ar Lywodraeth Cymru, ar ran y teuluoedd, i gynnal Ymchwiliad gan fod llawer o gwestiynau heb eu hateb o hyd ynghylch pwy oedd yn gyfrifol a sut y gallai esgeulustod a cham-drin ar y raddfa honedig fod wedi digwydd. Gan hynny, rwy'n croesawu'r cyhoeddiad a wnaed gan Brif Weinidog Cymru i gynnal Adolygiad Annibynnol.

Trefnais sesiwn briffio hefyd gydag Aelodau Seneddol yn San Steffan i drafod fy mhryderon ynglŷn â'r bylchau presennol yn y gyfraith ar amddiffyn oedolion, sydd yn aml yn atal cyfle pobl hŷn i gael cyfiawnder, a'r angen i'r rhain gael sylw drwy ddiweddarau'r ddeddfwriaeth.

Cefais gyllid ychwanegol o £15k gan Lywodraeth Cymru i gyfrannu at sefydlu Bwrdd Datblygu Cenedlaethol a Chyfarwyddwr Rhaglen i nodi a sbarduno camau i gyflawni newid yn niwylliant y gweithle mewn ieuchyd a gofal cymdeithasol yng Nghymru er mwyn i bobl hŷn gael gwell cymorth ac amddiffyniad rhag niwed

Mynd i'r afael â rhagfarn, anghydraddoldeb a gwahaniaethu

I helpu gweithwyr proffesiynol i ddeall yn well natur ac effaith gwahaniaethu ar sail oed a sut mae'n bwydo gwahaniaethu ehangach, bŷm yn gweithio gyda byrddau iechyd lleol, awdurdodau lleol, cartrefi gofal, yr heddlu a Llywodraeth Cymru i ddarparu cyfres o seminarau hyfforddi a oedd yn cynnwys gweithgareddau ymarferol ac amrywiaeth o adnoddau ysgrifenedig manwl i helpu i ddatblygu arferion gwell ymhellach.

Bu'r seminarau hyfforddi'n ystyried heneiddio a'i effaith ar unigolion, teuluoedd a chymunedau yng Nghymru, yn ogystal â sut mae agweddau negyddol at heneiddio yn effeithio ar ddarparu gwasanaeth da. Bu'r hyfforddiant yn fodd hefyd i'r cynrychiolwyr feddwl, mewn termau ymarferol, am sut i ddatblygu gwasanaethau cyhoeddus sy'n gydnaws ag oedran a chymunedau sy'n gydnaws ag oedran, ar sail Fframwaith Sefydliad Iechyd y Byd a fydd yn bodloni anghenion poblogaeth sy'n heneiddio.

Mae 147 o weithwyr proffesiynol wedi cwblhau'r hyfforddiant hyd yn hyn a chynhelir rhagor o seminarau hyfforddi drwy gydol 2014, a fydd ar gael i grŷp ehangach o gyfranogwyr. Yn ychwanegol, darparwyd pecynnau hyfforddi a phecynnau adnoddau 'hyfforddi'r hyfforddwyr' i weithwyr proffesiynol ar draws cyrff cyhoeddus i'w galluogi i ddarparu'r hyfforddiant hwn ar fy rhan i.

Roeddwn yn falch bod yna gefnogaeth drawsbleidiol i'm galwad i wella hawliau pobl hŷn a bod Llywodraeth Cymru wedi gofyn imi gadeirio Grŷp Cynghori Annibynnol i ystyried ac archwilio rhagoriaethau Datganiad o Hawliau Pobl Hŷn i Gymru, a fyddai'r cyntaf o'i fath yn y DU.

Dyfarnodd y Grŷp Cynghori Annibynnol y byddai Datganiad yn cynnig fframwaith a safon glir a allai gael eu deall a'u defnyddio gan bobl hŷn er mwyn sicrhau bod eu hawliau'n cael eu parchu wrth dderbyn y cymorth a'r gwasanaethau y mae arnynt eu hangen i fyw bywydau annibynnol a bodlon. O'i ddrafftio'n gywir, byddai datganiad yn fwy hwylus na'r ddeddfwriaeth bresennol ar hawliau dynol.

Ymgysylltu a chyfathrebu

Rwyf wedi parhau i deithio ar hyd a lled Cymru fel rhan o'm Sioe Deithiol Ymgysylltu, i gyfarfod a siarad â phobl hŷn am y pethau sydd o'r pwys mwyaf iddynt.

Eleni mae fy nhîm a minnau wedi cyfarfod â mwy o bobl hŷn nag erioed o'r blaen, dros 200 o grwpiau o bobl hŷn mewn cymunedau ledled Cymru, i estyn allan at fwy na 5,300 o bobl. Rydym wedi cyfarfod ac wedi siarad â phobl hŷn ym mhob etholaeth yng Nghymru, gydag o leiaf 30 o ddigwyddiadau ym mhob un o bum rhanbarth etholiadol y Cynulliad Cenedlaethol.

Eleni, bu fy Sioe Deithiol Ymgysylltu'n canolbwyntio'n fwy byth ar estyn allan i'r amrywiaeth llawn o bobl hŷn yng Nghymru. Mae hyn yn sicrhau fy mod yn bencampwr ar ran yr holl bobl hŷn a bod lleisiau'r bobl hŷn hynny nad ydynt yn cael eu clywed yn aml wrth wraidd fy ngwaith ac yn sbarduno fy mlaenoriaethau

Rwyf yn falch bod fy Sioe Deithiol Ymgysylltu wedi cyrraedd cynifer o bobl, gan gynrychioli amrywiaeth Cymru, ac roeddwn yn hynod falch o ennill Gwobr Rhagoriaeth mewn Cydraddoldeb yn y Sector Cyhoeddus gan Diverse Cymru yn 2013.

Mae defnyddio'r cyfryngau yn ffordd bwysig i ymgysylltu â nifer fawr o bobl hŷn, yn enwedig y rhai sy'n anodd eu cyrraedd. Rwyf wedi gweithio gyda'r cyfryngau darlledu yng Nghymru i sicrhau bod gennyf bresenoldeb rheolaidd ar draws y teledu a'r radio fel bod pobl hŷn yn gwybod am y gwaith yr wyf yn ei wneud i greu gwahaniaeth yn eu bywydau.

Yn ogystal â sicrhau sylw rheolaidd yn y wasg genedlaethol, rwyf hefyd wedi gweithio'n helaeth gyda newyddiadurwyr ledled Cymru i sicrhau bod papurau newydd a chylchgronau, gan gynnwys cyhoeddiadau Cymraeg, yn adrodd ar y gwaith yr wyf yn ei wneud a'i effaith yng nghymunedau Cymru

Cymorth i Unigolion

Drwy fy Nhîm Ymholiadau a Chymorth, rhoddais gymorth, cefnogaeth a chyngor i 795 o bobl hŷn. Dyma'r pynciau mwyaf cyffredin y cysylltwyd â'm tîm yn eu cylch:

Testun	Nifer yr ymholiadau a ddaeth i law	Y ganran o'r cyfanswm (%)
Gofal Preswyl	127	15.97
Byrddau Iechyd Lleol	110	13.84

Cymuned	41	5.16
Arian	41	5.16
Tai	39	4.91

Rwyf yn darparu gwasanaeth dwyieithog a gallaf roi cymorth i'r rhai sydd â nam ar eu synhwyrau. Gall fy staff helpu pobl hŷn unigol, eu teuluoedd a'u gofalwyr yn y ffyrdd canlynol:

- gallaf ymyrryd yn uniongyrchol os bydd rhywun hŷn yn cael trafferthion gyda darparwr gwasanaeth.
- gallaf roi gwybodaeth am wasanaethau mewn cymunedau lleol.
- gallaf gefnogi rhywun hŷn i wneud cwyn a monitro sut yr ymdrinnir â'r gŵyn honno.
- gallaf roi pobl hŷn mewn cysylltiad â'r sefydliadau sydd yn y sefyllfa orau i ddatrys eu pryderon.
- gallaf ymyrryd yn uniongyrchol os bydd rhywun hŷn mewn perygl o gael niwed.

Mewn llawer o achosion, roedd fy nhîm yn gallu cyfeirio pobl hŷn at asiantaethau eraill sydd yn y sefyllfa orau i roi cymorth a chefnogaeth, gan sicrhau nad oeddwn yn dyblygu gwaith pobl eraill. Mae hyn wedi fy ngalluogi i gynyddu'r cymorth yr wyf yn ei roi i unigolion y mae arnynt angen cymorth cymhleth sydd mewn trallod ac mewn sefyllfaoedd agored iawn i niwed uchel, a dim ond ymyriad gen i a all gynorthwyo

Mae'r enghreifftiau o achosion cymhleth y bu fy nhîm yn ymdrin â hwy yn ystod 2013-14, lle gwelwyd materion amddiffyn a/neu ddiogelu, yn cynnwys:

- Cynnal adolygiad Adran 5 ar drefniadau chwythu'r chwiban mewn awdurdod lleol, yn sgil pryderon a godwyd gyda mi o ran gofal unigolyn hŷn a honiad ei fod wedi'i gam-drin.
- Cynnal adolygiad Adran 3 ar gau cartref gofal yn sgil sylwadau sylweddol a gyflwynwyd imi gan nifer o unigolion a phryderon a godwyd ynghylch ansawdd gofal y trigolion.
- Rhoi cymorth o dan Adran 8 drwy gynrychioli perthnasau unigolyn hŷn yn Llys y Crwner.

Mae'r materion eraill a gododd drwy fy nghymorth i achosion cymhleth yn cynnwys:

- Amgylchiadau marwolaeth

- Safonau gofal gwael iawn a cham-drin trigolion
- Aseidiadau gofal iechyd parhaus yn y GIG
- Codi pryderon
- Cau cartrefi gofal, gan gynnwys EMI

Rhagolwg

Mae'n bwysig bod y gwaith yr wyf yn ei wneud fel Comisiynydd nid yn unig yn adlewyrchu'r materion y mae pobl hŷn wedi dweud wrthyf eu bod eisiau i mi ganolbwyntio arnynt, ond hefyd yn adlewyrchu realiti'r heriau a wynebir gan ein gwasanaethau cyhoeddus

Mae gwasanaethau cyhoeddus ledled Cymru yn mynd drwy gyfnod o newid sylweddol, a ysgogir gan gydnabyddiaeth nad yw'r modelau gwasanaeth a gofal presennol yn gynaliadwy mwyach ac nad ydynt yn bodloni anghenion pobl, yn ogystal â realiti ac effaith lleihau gwariant cyhoeddus. Nid yw'r heriau presennol sy'n wynebu'r gwasanaethau cyhoeddus wedi'u gweld ers cenhedlaeth, ond maen nhw'n cynnig cyfleoedd sylweddol i ailgynllunio, ailddatblygu ac adennill gwasanaethau cyhoeddus ar ran y bobl sy'n eu defnyddio

Gan gydnabod y newid sylweddol sy'n digwydd ar hyn o bryd yng Nghymru a'r effaith bosibl a gaiff hyn ar bobl hŷn, dros y flwyddyn sydd i ddod byddaf yn gwneud y canlynol:

- Cynyddu fy nghymorth uniongyrchol i bobl hŷn sy'n eu canfod eu hunain mewn sefyllfaoedd cymhleth iawn ac annerbyniol, a hynny drwy gymorth uniongyrchol i achosion.
- Cyhoeddi canfyddiadau fy Adolygu Gofal Preswyl a chyhoeddi gofynion ynglŷn â gweithredu er mwyn sicrhau bod ansawdd bywyd wrth wraidd gofal preswyl yng Nghymru.
- Cryfhau gallu pobl hŷn i sicrhau eu hawliau a'u grymuso i fod yn rhan o benderfyniadau a newidiadau sy'n digwydd yng Nghymru, a lle bo'n briodol i herio'r penderfyniadau a'r newidiadau hynny.
- Gweithio gyda phartneriaid i gryfhau mynediad pobl hŷn i gymorth ar gyfer camdriniaeth ddomestig ac i'r system cyfiawnder troseddol a chyfiawnder adferol.
- Herio rhagfarn ar sail oed, gwahaniaethu a'r stereoteipiau o bobl hŷn, eu heffaith ar unigolion, a'u heffaith ar ddarparu gwasanaethau cyhoeddus effeithlon ac effeithiol.
- Ymgymryd ag adolygiadau ffurfiol o'r cymorth sydd ar gael i ofalwyr ac i bobl sy'n byw gyda dementia.

- Cynyddu gwybodaeth a dealltwriaeth cyrff cyhoeddus allweddol a darparwyr gwasanaethau o sut i gynllunio a darparu gwell deddfwriaeth, polisïau a gwasanaethau cyhoeddus.
- Lansio rhaglen waith Heneiddio'n Dda yng Nghymru yn ffurfiol, ynghyd â'i rhwydweithiau ategol a'i chynllun gweithredu.

Adolygiad o Flwyddyn Ariannol 2013-14

Mae'r Datganiad Gwariant Net Cynhwysfawr yn dangos gwariant net ar gyfer 2013-14 o £1.766 miliwn (2012-13: £1.964 miliwn ar ôl incwm o yswiriant).

Roedd £0.279 miliwn yn y cronfeydd wrth gefn ar ddiwedd y flwyddyn (2012-13: £0.315 miliwn). Rwyf yn bwriadu defnyddio elfen arian parod y cronfeydd wrth gefn hyn mewn modd effeithiol i gefnogi rhaglenni gwaith untro yn 2014-15 ac mewn blynyddoedd i ddod. Nodwyd hyn yn fy Amcangyfrif i'r Gweinidogion a osodwyd gerbron y Cynulliad ar 9 Chwefror 2014.

Gweithio yn y Comisiwn

Yn ystod 2013-14, roeddwn yn cyflogi 26.41 o staff cyfartal ag amser-llawn ar gyfartaledd (27.11 yn 2012-13). Aelodau'r Tîm Rheoli Strategol a fu'n gweithio gyda mi yn ystod 2013-14 oedd:

Alison Phillips	Dirprwy Gomisiynydd Cyfarwyddwr Cyllid a Pherfformiad
Anna Buchanan	Cyfarwyddwr Amddiffyn, Craffu a Hawliau Dynol
Kelly Davies	Cyfarwyddwr Cyfathrebu ac Ymgysylltu
Daisy Cole	Cyfarwyddwr Llesiant a Grymuso

4.2 diwrnod (9 diwrnod yn 2012-13) oedd y gyfradd absenoldeb ar gyfartaledd fesul aelod staff. Yr wyf wedi ymrwymo i iechyd a lles fy staff ac mae gennyf bolisi cynhwysfawr ar absenoldeb oherwydd salwch. Yr wyf hefyd yn helpu'r gweithwyr i gadw cydbwysedd rhwng bywyd a gwaith drwy weithredu system amser hyblyg a darparu cyfleoedd ar gyfer patrymau gweithio hyblyg. Yr wyf wedi gweithredu Rhaglen Cymorth Gweithwyr ddi-dâl a chyfrinachol sydd ar gael i'r holl staff

Mae'r sefydliad wedi ennill statws Buddsoddwyr mewn Pobl ac ym mis Tachwedd 2013 cyflwynwyd Gwobr Arian Iechyd yn y Gweithle Bach inni. Dywedodd yr aseswyr ei bod yn amlwg bod y sefydliad yn lle rhagorol i weithio a bod ystod eang o ddarpariaethau ar gael i'r staff i hybu eu llesiant ynghyd â thystiolaeth bod proses gynhwysfawr ar gael ynglŷn ag adolygu perfformiad.

Yn ystod y flwyddyn mae'r staff wedi ymgymryd ag ystod o weithgareddau dysgu a datblygu sy'n berthnasol i'w rolau ac mae'r holl staff sydd wedi cymryd rhan mewn hyfforddiant a oedd yn canolbwyntio ar ddiogelu oedolion, y Ddeddf Cydraddoldeb a'r Ddeddf Hawliau Dynol yn ogystal â diweddariad ar ddeddfwriaeth Diogelu Gwybodaeth a Data gan Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth. Mae pob aelod o'r staff yn cwblhau gwerthusiad perfformiad blynyddol.

Yr wyf yn gwbl ymrwymedig i drin y Gymraeg a'r Saesneg ar sail gyfartal, ac yn cymryd pob cam posibl i hyrwyddo'r Gymraeg; mae hyn yn cynnwys hyrwyddo'r cynllun iaith Gymraeg, cyflogi nifer o staff dwyieithog, annog gweithwyr i ddysgu Cymraeg a rhedeg amgylchedd gweithio dwyieithog.

Trefniadau Pensiwn

Rwyf fi a'r staff a gyflogir yn uniongyrchol gennyf yn gymwys i fod yn aelodau o Brif Gynllun Pensiwn y Gwasanaeth Sifil. Ceir manylion pellach yn yr Adroddiad Taliadau a'r Cyfrifon.

Cyfle Cyfartal

Rwyf wedi ymroi i gydraddoldeb cyfle ac yn ceisio cyflogi gweithlu amrywiol. Caiff pob cais ei ystyried ar y sail y dylai pob ymgeisydd am swydd gael cyfle cyfartal i gael swydd a dyrchafiad ar sail ei allu, ei gymwysterau a'i addasrwydd ar gyfer y gwaith.

Ni fydd unrhyw ymgeisydd am swydd na gweithiwr yn derbyn triniaeth lai ffafriol ar sail oedran, hil, rhyw, cyfeiriadedd rhywiol, anabledd, crefydd, cyfrifoldebau teuluol/domestig neu batrymau gwaith, ac ni fydd unrhyw unigolyn yn cael ei roi dan anfantais oherwydd amodau neu ofynion na ellir dangos eu bod yn gyfiawn. Hyrwyddir cyfleoedd dysgu a datblygu i'r holl staff, ac mae Cynlluniau Talebau Gofal Plant a Beicio i'r Gwaith hefyd ar gael iddynt..

Cynaliadwyedd

Rwyf wedi ymrwymo i arferion amgylcheddol da. Dyma enghreifftiau o'r ffordd yr wyf yn gweithredu stiwardiaeth amgylcheddol da:

- Defnyddio ynni – fel un o nifer o denantiaid mewn bloc swyddfeydd bach modern, nid yw'n bosibl bod â rheolaeth lwyr dros y cyfleusterau dŵr, gwres a goleuo. Fodd bynnag, ceir falfiau rheoli thermostatig ar bob gwresogydd, bylbiau arbed ynni, a goleuadau sensitif i symudiad mewn rhai mannau yn amgylchedd y swyddfa.

- Defnyddio cerbydau – nid yw'r swyddfa'n rhedeg unrhyw gerbydau ond y mae'n annog defnyddio cerbydau wedi eu llogi ar gyfer teithiau hwy er mwyn sicrhau'r effeithiolrwydd mwyaf. Anogir y staff i rannu cludiant ar gyfer teithiau swyddogol lle bo hynny ymarferol. Lle bynnag y bo'n briodol, anogir staff i ddefnyddio trafndiaeth gyhoeddus.
- Rheoli papur - mae'r holl staff yn cael defnyddio'r e-bost a'r rhyngrwyd ac mae defnyddio mewnrwyd yn y swyddfa yn golygu bod modd gweld gwybodaeth heb fod angen systemau dosbarthu papur.
- Cynnyrch – anogir cyflenwyr i ddefnyddio nwyddau ecogyfeillgar lle bynnag y bo modd. Rwyf yn defnyddio nwyddau papur amgylcheddol-gadarn megis papur ac amlenni wedi eu hailgylchu.
- Gwaredu Gwastraff – mae gweithdrefnau ar waith i ailgylchu deunyddiau, gan gynnwys papur, cardbord a rhai mathau o blastig. Mae trefniadau hefyd ar waith ar gyfer gwaredu gwastraff bwyd.

Ceir gwared â phapurau sy'n cynnwys gwybodaeth sensitif drwy gyfleusterau ailgylchu gwastraff cyfrinachol oherwydd y ddyletswydd i gynnal cyfrinachedd yn ein deddfwriaeth alluogi. Mae gan y swyddfa dystysgrif cyflawniad amgylcheddol sy'n tystio i'n rhaglen rwygo ac ailgylchu arbed 38.5 o goed rhag cael eu dinistrio yn 2013 (37.1 yn 2012).

Wrth edrych tua'r dyfodol, rwyf yn cefnogi'r egwyddorion sy'n sail i'r Bil Datblygu Cynaliadwy. Mae'n rhoi pwyslais ehangach o lawer ar gynaliadwyedd, gan gynnwys lles amgylcheddol, economaidd a chymdeithasol pobl a chymunedau, gan sicrhau ansawdd bywyd gwell ar gyfer ein cenedlaeth ni, ac ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol; rwyf eisoes wedi ymgorffori'r egwyddorion allweddol hyn yn fy Fframwaith Gweithredu 2013-2017.

Polisi Taliadau

Rwyf yn anelu at gydymffurfio â Chod Talu'n Well Llywodraeth y DU. Y targed yw gwneud taliadau o fewn telerau talu a gytunwyd neu cyn pen 30 diwrnod ar ôl derbyn anfonebau nad oes dadl amdanynt am nwyddau a gwasanaethau a dderbyniwyd.

Roedd perfformiad talu'r flwyddyn ar gyfartaledd yn 99.81% wedi'u talu'n brydlon (99.67% yn 2012-13). Ni thalwyd llog yng nghyswllt taliadau hwyr.

Digwyddiadau ar ôl y cyfnod adrodd

Ni chafwyd unrhyw ddigwyddiadau arwyddocaol rhwng diwedd y flwyddyn a chymeradwyo'r cyfrifon hyn.

Y Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg

Mae gennyf Bwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg i'm cefnogi fel Swyddog Cyfrifyddu wrth fonitro ac adolygu llywodraethu corfforaethol, rheoli risg a systemau rheolaeth fewnol.

Mae'r Pwyllgor yn cynnwys pedwar aelod annibynnol, a benodwyd yn 2009. Ar ddiwedd y flwyddyn, daeth tymor dau yn eu swydd i ben. Mae arferion da yn gofyn imi adolygu'n rheolaidd a chylchdroi'r amrywiaeth, y sgiliau, yr wybodaeth a'r profiad sydd gan aelodau'r Pwyllgor ar y cyd. Gan hynny, rwyf wedi ymestyn tymor un yn ei swydd am ddwy flynedd ac wedi recriwtio un aelod newydd i'm Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg am dymor o bedair blynedd.

Gordon Lishman	Wedi'i benodi tan 31 Mawrth 2014 Cadeirydd tan 31 Mawrth 2014
Kenneth Jones	Wedi'i ymestyn tan 31 Mawrth 2016
Eifion Pritchard	Wedi'i benodi tan 31 Mawrth 2015
Ian Summers	Wedi'i benodi tan 31 Mawrth 2015 Wedi'i benodi'n Gadeirydd o 1 Ebrill 2014
Mutale Merril	Wedi'i phenodi o 1 Mehefin 2014 tan 31 Mai 2018

Trefniadau archwilio

Mae'r Cyfrifon hyn wedi'u harchwilio gan Archwilydd Cyffredinol Cymru yn unol â pharagraff 12 Atodlen 1 i Ddeddf Comisiynydd Pobl Hŷn (Cymru) 2006. Y gost y cytunwyd arni am archwilio cyfrifon 2013-14 yw £14.6k (£14k yn 2012-13).

Darparodd Deloitte wasanaethau archwilio mewnol i mi yn 2013-14. Maent wedi cael eu penodi tan 31 Mawrth 2016 gyda'r opsiwn o ymestyn am flwyddyn arall.

Datgelu Gwybodaeth Archwilio Briodol

Fel Swyddog Cyfrifyddu, rwyf wedi cymryd yr holl gamau angenrheidiol i sicrhau fy mod yn ymwybodol o unrhyw wybodaeth archwilio berthnasol ac i sicrhau bod yr archwilwyr hefyd yn ymwybodol o'r wybodaeth honno.

Sarah Rochira

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru

30 Gorffennaf 2014

ADRODDIAD TALIADAU

Polisi Taliadau

Gweinidogion Cymru sy'n pennu fy nghyflog, yn unol ag Atodlen 1(3) o Ddeddf Comisiynydd Pobl Hŷn (Cymru) 2006. Dan delerau'r penodiad hwn byddai unrhyw godiadau blynyddol yn dilyn y dyfarniad canran a wneir gan y Corff Adolygu Cyflogau Uwch-swyddogion. Rwyf hefyd yn gymwys ar gyfer Prif Gynllun Pensiwn y Gwasanaeth Sifil ac wedi ymuno ag ef. Cafodd dyfarniad cyflog cyfnerthedig o 2% ei gadarnhau gan Lywodraeth Cymru ym mis Chwefror 2014; cafodd hwn ei roi ar waith a'i dalu ym mis Mawrth 2014.

Pennir cyflogau staff a gyflogir yn uniongyrchol gennyf fi yn dilyn cynnal adolygiad cyflogau blynyddol sy'n asesu unrhyw newid sylweddol i'r rôl, eu cyfraniad at f'amcanion strategol, ac effaith y newid ar swyddi eraill yn y sefydliad ac asesiad o gyfraddau ehangach y farchnad ar gyfer swyddi tebyg mewn sefydliadau cymharol eraill.

Contractau Gwasanaeth

Penodir aelodau parhaol o staff, ar delerau ac amodau a bennir gennyf fi, ar eu haeddiant ac ar sail cystadleuaeth deg ac agored, ond cynhwysir hefyd ddarpariaethau ar gyfer amgylchiadau pryd y gellir gwneud penodiadau fel arall. Mae'r egwyddorion hyn yn cyd-fynd â threfniadau'r gwasanaeth sifil. Nid yw'r staff yn aelodau o'r Gwasanaeth Sifil ond mae hawl ganddynt i fod yn aelodau o Brif Gynllun Pensiwn y Gwasanaeth Sifil (PCSPS).

Oni nodir yn wahanol isod, mae'r staff a gwmpasir gan yr adroddiad hwn yn dal penodiadau agored. Nid oes oedran ymdeol gorfodol, er y bydd rheolau'r PCSPS ar oed pensiwn cynharaf yn berthnasol.

Rwyf wedi sefydlu mecanweithiau i werthuso perfformiad i sicrhau y caiff cyfraniad gweithwyr unigol ei fesur ar lefel briodol ar bob cam o'u cyflogaeth gyda'r Comisiwn. Rwyf wedi dechrau gweithredu rhaglen datblygu ar gyfer y sefydliad er mwyn cryfhau gallu a gwella perfformiad yn gyffredinol drwy gynhyrchiant uwch.

Byddai terfynu swydd, ac eithrio am gamymddwyn, yn golygu y byddai'r unigolyn yn derbyn iawndal fel y nodir yng Nghynllun Iawndal y Gwasanaeth Sifil.

Taliadau (gan gynnwys cyflog) a Hawliau Pensiwn

Mae'r adran hon yn amodol ar archwiliad gan Swyddfa Archwilio Cymru.

Mae'r adrannau canlynol yn darparu manylion cyflogau a buddiannau pensiwn y Comisiynydd a staff uwch

Taliadau (cyflog, buddion mewn da a phensiynau)

Mae 'cyflog' yn cynnwys y cyflog gros; goramser ac unrhyw lwfans arall i'r graddau y mae'n dod o dan drefn trethiant y DU. Mae'r adroddiad hwn wedi'i seilio ar daliadau cronodig a wnaed gan y Comisiynydd ac sydd felly wedi'u cofnodi yn y cyfrifon hyn. Ni chefais i nac unrhyw aelod o'm staff fuddion mewn da nac unrhyw fonws.

Enw a theitl	Cyflog	Cyflog	Buddion Pensiwn (1)	Buddion Pensiwn (1)	Cyfanswm	Cyfanswm
	2013-14	2012-13	2013-14	2012-13	2013-14	2012-13
	£000	£000	£000	£000	£000	£000
Sarah Rochira (2) Comisiynydd Dechreuodd ei chyfnod yn y swydd 4/6/12	93	75	35	30	128	105
Alison Phillips (3) Pennaeth Cyllid, Adnoddau Dynol a Llywodraethiant Corfforaethol tan 31 Mawrth 2013 Fe'i dyrchafwyd yn Gyfarwyddwr Cyllid a Pherfformiad a Dirprwy Gomisiynydd o 1 Ebrill 2013	64	53	24	22	88	75

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru: Cyfrifon y cyfnod yn diweddu 31 Mawrth 2014

Enw a theitl	Cyflog	Cyflog	Buddion Pensiwn (1)	Buddion Pensiwn (1)	Cyfanswm	Cyfanswm
	2013-14	2012-13	2013-14	2012-13	2013-14	2012-13
	£000	£000	£000	£000	£000	£000
Anna Buchanan(4) Cyfarwyddwr Amddiffyn, Craffu a Hawliau Dynol Fe'i penodwyd o 1 Ebrill 2013	43	d/g	0	d/g	43	d/g
Kelly Davies(4) Cyfarwyddwr Cyfathrebu ac Ymgysylltu Fe'i penodwyd o 1 Ebrill 2013	43	d/g	18	d/g	61	d/g
Daisy Cole (5) Cyfarwyddwr Llesiant a Grymuso Fe'i penodwyd o 7 Mai 2013	46	d/g	18	d/g	64	d/g
Ruth Marks Comisiynydd Daeth ei chyfnod yn y swydd i ben 20/4/12	0	10	0	5	0	15
Sarah Stone Dirprwy Gomisiynydd Comisiynydd Dros Dro (21/4/12-3/6/12) Ymadawodd 31/3/2013	0	120	0	30	0	150

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru: Cyfrifon y cyfnod yn diweddu 31 Mawrth 2014

Enw a theitl	Cyflog	Cyflog	Buddion Pensiwn (1)	Buddion Pensiwn (1)	Cyfanswm	Cyfanswm
	2013-14	2012-13	2013-14	2012-13	2013-14	2012-13
	£000	£000	£000	£000	£000	£000
Julia Lewis Pennaeth Gwybodaeth ac Adnoddau Ymadawodd 31/3/2013	0	67	0	19	0	86
Alun Thomas Pennaeth Adolygu, Archwilio a Pholisi Ymadawodd 31/3/2013	0	62	0	15	0	77

(1) Mae gwerth y buddion pensiwn a gronnir yn ystod y flwyddyn yn cael ei gyfrifo fel (y gwir gynnydd yn y pensiwn wedi'i luosi ag 20) plws (y gwir gynnydd mewn unrhyw gyfandaliad) llai (y cyfraniadau a wnaed gan yr unigolyn). Nid yw'r gwir gynnydd yn cynnwys cynnydd oherwydd chwyddiant nac unrhyw gynnydd neu ostyngiad am fod hawliau pensiwn wedi'u trosglwyddo.

(2) Cafodd dyfarniad cyflog cyfnerthedig o 2% ei gadarnhau gan Lywodraeth Cymru ym mis Chwefror 2014; cafodd hwn ei roi ar waith a'i dalu ym mis Mawrth 2014. £91k oedd cyflog y flwyddyn gyflawn ar gyfer 2012-13.

(3) Cafodd Alison Phillips ei dyrchafu i swydd Cyfarwyddwr Cyllid a Pherfformiad ac ymgwymerodd â swydd y Dirprwy Gomisiynydd o 1 Ebrill 2013.

(4) Roedd Kelly Davies ac Anna Buchanan yn cael eu cyflogi gan y Comisiynydd yn aelodau o'r staff yn ystod 2012-13 ond nid oeddent yn cael eu dosbarthu'n 'staff uwch' ac felly nid yw eu cyflogau yn y cyfnod hwnnw wedi'u datgelu fel gwybodaeth gymaradwy.

(5) Penodwyd Daisy Cole o 7 Mai 2013; £51k oedd cyflog y flwyddyn gyflawn ar gyfer 2013-14.

Lluosrifau tal

Mae'n ofynnol i gyrrff adrodd ddatgelu'r berthynas rhwng cyflog y cyfarwyddwr uchaf ei gyflog yn eu sefydliad a thâl canolrifol gweithlu'r sefydliad.

	2013-14 £000		2012-13 £000
Y Cyfarwyddwr Uchaf ei Gyflog (y Comisiynydd)	93	Y Cyfarwyddwr Uchaf ei Gyflog (y Comisiynydd)	91
	£		£
Cyfanswm Tâl Canolrifol	28,568	Cyfanswm Tâl Canolrifol	31,184
Cymhareb	3.25	Cymhareb	2.92

Roedd tâl y cyfarwyddwr uchaf ei gyflog (y Comisiynydd) yn £92,869 yn 2013-14 (2012-13: £91,048). Roedd hynny 3.25 gwaith (2012-13: 2.92) tâl canolrifol y gweithlu, sef £28,568 (2012-13: £31,184). Mae'r newid yn gyfartal i ddau bwynt cynnydd ym Mand C (£25,192- £31,496 gan gynnwys codiad o 1% ar gyfer chwyddiant yng nghostau byw) ac yn adlewyrchu newidiadau ymysg y staff yn y band hwnnw.

Mae'r taliad yn cynnwys cyflog yn unig ac nid yw'n cynnwys cyfraniadau pensiwn y cyflogwr na gwerth trosglwyddo cyfwerth ag arian pensiynau. Nid yw'r ffigurau ar gyfer y cyfrifiad hwn yn cynnwys unrhyw symiau iawndal am golli swydd na thaliadau a wnaed yn lle rhybudd. Yn 2013-14, ni chafodd unrhyw gyflogai (un yn 2012-13) daliad a oedd yn fwy na rôl y Comisiynydd. Yn 2013-14, cafodd y taliadau ei seilio ar y cyfraddau cyflog, gan amrywio o £15,908 i £71,988 (2012-13: £15,750 i £71,275).

Dyfarnwyd codiadau cynyddrannol i gyflogau staff eraill yn unol â thelerau ac amodau contractau. Dyfarnwyd cynnydd yn unol â chostau byw o 1% yn 2013-14.

Pensiynau'r Gwasanaeth Sifil

	Pensiwn cronedig wrth gyrraedd oedran pensiwn fel yr oedd ar 31/3/14 a'r cyfandaliad cysylltiedig	Gwir gynnydd mewn pensiwn a chyfandaliad cysylltiedig wrth gyrraedd oedran pensiwn	CETV ar 31/3/14	CETV ar 31/3/13	Gwir gynnydd mewn CETV
	£000	£000	£000	£000	£000
Sarah Rochira Comisiynydd Dechreuodd ei chyfnod yn y swydd 4/6/12	4	2	45	19	17
Alison Phillips Pennaeth Cyllid, Adnoddau Dynol a Llywodraethiant Corfforaethol tan 31 Mawrth 2013 Fe'i dyrchafwyd yn Gyfarwyddwr Cyllid a Pherfformiad a Dirprwy Gomisiynydd o 1 Ebrill 2013	6	1	49	34	8
Anna Buchanan Cyfarwyddwr Amddiffyn, Craffu a Hawliau Dynol Fe'i penodwyd o 1 Ebrill 2013	2	0	18	17	0

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru: Cyfrifon y cyfnod yn diweddu 31 Mawrth 2014

	Pensiwn cronedig wrth gyrraedd oedran pensiwn fel yr oedd ar 31/3/14 a'r cyfandaliad cysylltiedig	Gwir gynnydd mewn pensiwn a chyfandaliad cysylltiedig wrth gyrraedd oedran pensiwn	CETV ar 31/3/14	CETV ar 31/3/13	Gwir gynnydd mewn CETV
	£000	£000	£000	£000	£000
Kelly Davies Cyfarwyddwr Cyfathrebu ac Ymgysylltu Fe'i penodwyd o 1 Ebrill 2013	2	1	17	9	5
Daisy Cole Cyfarwyddwr Llesiant a Grymuso Fe'i penodwyd o 7 Mai 2013	1	1	11	d/g	7
Ruth Marks Comisiynydd Daeth ei chyfnod yn y swydd i ben 20/4/12	d/g	d/g	d/g	129	d/g
Sarah Stone Dirprwy Gomisiynydd Comisiynydd Dros Dro (21/4/12-3/6/12) Ymadawodd 31/3/2013	d/g	d/g	d/g	86	d/g
Julia Lewis	d/g	d/g	d/g	124	d/g

	Pensiwn cronodig wrth gyrraedd oedran pensiwn fel yr oedd ar 31/3/14 a'r cyfandaliad cysylltiedig	Gwir gynnydd mewn pensiwn a chyfandaliad cysylltiedig wrth gyrraedd oedran pensiwn	CETV ar 31/3/14	CETV ar 31/3/13	Gwir gynnydd mewn CETV
	£000	£000	£000	£000	£000
Pennaeth Gwybodaeth ac Adnoddau Ymadawodd 31/3/2013					
Alun Thomas Pennaeth Adolygu, Archwilio a Pholisi Ymadawodd 31/3/2013	d/g	d/g	d/g	160	d/g

Darperir buddion pensiwn drwy drefniadau pensiwn y Gwasanaeth Sifil. O 30 Gorffennaf 2007, gall y cyflogeion fod mewn un o bedwar cynllun buddion diffiniedig: naill ai cynllun cyflog terfynol (clasurol, premiwm neu clasurol a mwy): neu gynllun gyrfaf gyfan (Nuvos). Nid yw'r trefniadau statudol wedi'u cyllido ac mae cost y buddion yn cael ei thalu gan swm a benderfynir drwy bleidlais yn y Senedd bob blwyddyn. Mae pensiynau sy'n daladwy dan y cynlluniau clasurol, premiwm, clasurol a mwy a Nuvos yn cael eu cynyddu'n flynyddol yn unol â deddfwriaeth cynyddu Pensiynau. Gall aelodau sy'n ymuno o Hydref 2002 ddewis naill ai'r trefniant buddion diffiniedig priodol neu bensiwn cyfranddeiliaid 'prynu arian' gyda chyfraniad cyflogwr (cyfrif pensiwn partneriaeth).

Mae cyfraniadau'r gweithiwr yn gysylltiedig â'i gyflog ac yn amrywio o 1.5% i 6.25% o enillion pensiynadwy ar gyfer y cynllun clasurol, a 3.5% i 8.25% ar gyfer y premiwm, y clasurol a mwy a Nuvos. Mae'r cynnydd i

gyfraniad y gweithiwr yn gymwys o 1 Ebrill 2014. Mae'r budd-daliadau o dan y cynllun clasurol yn cronni ar gyfradd o 1/80^{fed} o'r enillion pensiynadwy terfynol am bob blwyddyn o wasanaeth. Yn ogystal, telir cyfandaliad sydd gyfwerth â thair blynedd o bensiwn pan fydd gweithiwr yn ymddeol. Ar gyfer y cynllun premiwm, mae buddion yn cronni ar gyfradd o 1/60^{fed} o'r enillion pensiynadwy terfynol am bob blwyddyn o wasanaeth. Yn wahanol i'r cynllun clasurol, nid oes cyfandaliad awtomatig. Mae clasurol a mwy yn ei hanfod yn gynllun hybrid gyda buddion yng nghyswllt gwasanaeth cyn 1 Hydref 2002 yn cael eu cyfrifo'n fras fel y cynllun Clasurol, a buddion am wasanaeth ar ôl Hydref 2002 yn cael eu cyfrifo fel yn y cynllun Premiwm. Yn Nuvos mae aelod yn cronni pensiwn ar sail ei enillion pensiynadwy yn ystod ei gyfnod fel aelod o'r cynllun. Ar ddiwedd blwyddyn y cynllun (31 Mawrth) bydd cyfrif pensiwn a enillwyd yr aelod yn cael ei gredu gyda 2.3% o'i enillion pensiynadwy ym mlwyddyn honno'r cynllun ac mae'r pensiwn cronedig yn cael ei gynyddu yn unol â deddfwriaeth cynyddu Pensiynau. Ym mhob achos, gall aelodau ddewis rhoi rhan o'u pensiwn heibio i gael cyfandaliad hyd at y terfynau a bennir gan Ddeddf Cyllid 2004.

Mae'r cyfrif pensiwn partneriaeth yn drefniant pensiwn cyfranddeiliaid. Mae'r cyflogwr yn gwneud cyfraniad sylfaenol o rhwng 3% a 12.5% (gan ddibynnu ar oed yr aelod) i bensiwn cyfranddeiliaid a ddewisir gan y gweithiwr o banel o dri darparwr. Nid oes raid i'r gweithiwr gyfrannu ond os bydd yn gwneud cyfraniadau, bydd y cyflogwr yn talu swm cyfatebol hyd at derbyn o 3% o gyflog pensiynadwy (yn ogystal â chyfraniad sylfaenol y cyflogwr). Bydd cyflogwyr hefyd yn cyfrannu 0.8% ychwanegol o gyflog pensiynadwy i dalu costau yswiriant risg buddion a ddarperir yn ganolog (marw tra'n dal i weithio ac ymddeol oherwydd salwch).

Y pensiwn cronedig a nodir yw'r pensiwn y mae gan yr aelod hawl i'w dderbyn pan fydd yn cyrraedd oed pensiwn, neu'n syth pan fydd yn peidio â bod yn aelod gweithredol o'r cynllun os ydyw eisoes wedi cyrraedd neu dros oed pensiwn. Oedran pensiwn yw 60 ar gyfer aelodau cynlluniau clasurol, premiwm a chlasurol a mwy, a 65 ar gyfer aelodau Nuvos.

Gellir cael manylion pellach am y trefniadau PCSPS ar y wefan <http://www.civilservice.gov.uk/pensions>

Gwerthoedd Trosglwyddo Cyfwerth ag Arian Parod

Gwerth Trosglwyddo sy'n Gyfwerth ag Arian Parod (CETV) yw gwerth cyfalaf buddion y cynllun pensiwn a gronnwyd gan aelod ar adeg benodol, wedi ei asesu gan actiwari. Y buddion y pennir eu gwerth yw buddion cronedig yr aelod ac unrhyw bensiwn amodol sydd i'w dalu o'r cynllun i wŷr neu wraig. CETV yw taliad a wneir gan gynllun neu drefniant pensiwn i sicrhau buddiannau pensiwn mewn cynllun pensiwn neu drefniant arall pan fydd yr aelod yn gadael cynllun ac yn dewis trosglwyddo'r buddiannau y maent wedi eu cronni yn eu cynllun blaenorol. Mae'r ffigurau pensiwn a nodir yn ymwneud â buddion y mae'r unigolyn wedi eu cronni o ganlyniad i gyfanswm eu haelodaeth yn y cynllun pensiwn, nid yn unig eu gwasanaeth mewn swydd uwch y mae'r datgeliad yn berthnasol iddo.

Mae'r ffigurau'n cynnwys gwerth unrhyw fuddion pensiwn mewn cynllun neu drefniant arall y mae'r aelod wedi ei drosglwyddo i drefniadau pensiwn y Gwasanaeth Sifil. Maent hefyd yn cynnwys unrhyw fuddion pensiwn a gronnwyd i'r aelod o ganlyniad iddynt brynu buddion pensiwn ychwanegol ar eu cost eu hunain. Cyfrifir CETV yn unol â Rheoliadau'r Cynlluniau Pensiwn Galwedigaethol (Gwerthoedd Trosglwyddo) (Diwygiad) 2008 ac nid ydynt yn ystyried unrhyw ostyngiad gwirioneddol neu bosibl i fuddion o ganlyniad i Dreth Lwfans Oes a allai fod yn daladwy pan gymerir buddion pensiwn.

Gwir gynnydd yn y CETV

Mae hyn yn adlewyrchu'r cynnydd yn y CETV sy'n cael ei ariannu gan y cyflogwr. Nid yw'n cynnwys y cynnydd mewn pensiwn cronedig oherwydd chwyddiant, cyfraniadau a dalwyd gan y gweithiwr (gan gynnwys gwerth unrhyw fuddion a drosglwyddwyd o gynllun pensiwn neu drefniant arall) ac mae'n defnyddio ffactorau prisio cyffredin y farchnad ar gyfer dechrau a diwedd y cyfnod.

lawndal am golli swydd

Yn 2012-13, lluniais achos busnes oedd yn pennu'r newidiadau oedd angen eu gwneud i strwythurau ar lefel uwch yn y sefydliad. O ganlyniad, newidiodd swyddogaeth ac aelodaeth y tîm rheoli uwch. Daeth y newidiadau hyn i rym ar 1 Ebrill 2013 a chafwyd rhagor o newid yn rolau a chyfrifoldebau staff eraill ar ôl i'r Cyfarwyddwyr newydd ddechrau yn eu swyddi yn ystod 2013-14.

Yn sgil rhoi fy nghynigion ar waith, gwnaed y taliadau iawndal canlynol ar sail colli swydd yn 2013-14:

Band cost y pecyn ymadael	Nifer y diswyddiadau gorfodol	Nifer y Pecynnau Diswyddo Gwirfoddol y cytunwyd arnynt	Nifer y Pecynnau Ymadael Gwirfoddol y cytunwyd arnynt	Nifer y taliadau ex gratia y cytunwyd arnynt	Cyfanswm y pecynnau
<10k	0	0	0	0	0
£10k-£25k	0	0	3	0	3
£25k-£50k	0	0	0	0	0
Cyfanswm cost 2013-14 mewn £000oedd	0	0	£37k	0	£37k
£25k-£50k	0	1	2	1	3
Cyfanswm cost 2012-13 mewn £000oedd	0	£26k	£86k	£27k	£139k

Talwyd costau dileu swydd a chostau ymadael eraill yn unol â darpariaethau Cynllun Iawndal y Gwasanaeth Sifil, sy'n gynllun statudol a luniwyd dan Ddeddf Blwydd-daliadau 1972. Cyfrifir y costau ymadael yn llawn yn y flwyddyn ymadael berthnasol. Lle y cytunais i becynnau ymadael yn gynnar, talais y costau o'm cyllid fy hun, nid o'r Cynllun. Nid oedd y tri aelod staff a dderbyniodd becynnau ymadael yn gynnar yn 2013-14 yn aelodau o'r staff uwch.

Dyma'r pecynnau ymadael yn gynnar y cytunwyd arnynt gyda staff uwch yn 2012-13:

- Ymadawodd Sarah Stone yn ôl telerau Diswyddo Gwirfoddol ar 31 Mawrth 2013. Cafodd daliad iawndal statudol o £26k dan amodau'r PCPCS a thaliad ex gratia ychwanegol o £27k.
- Ymadawodd Julia Lewis dan delerau Ymadael yn Wirfoddol ar 31 Mawrth 2013. Cafodd daliad iawndal statudol o £37k.
- Ymadawodd Alun Thomas dan delerau Ymadael yn Wirfoddol ar 31 Mawrth 2013. Cafodd daliad iawndal statudol o £49k.

Sarah Rochira
Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru
30 Gorffennaf 2014

DATGANIAD O GYFRIFOLDEBAU'R SWYDDOG CYFRIFYDDU

Fel sy'n ofynnol dan Ddeddf Comisiynydd Pobl Hŷn (Cymru) 2006, rwyf fi, fel y Swyddog Cyfrifyddu, wedi paratoi datganiad o gyfrifon ar gyfer pob blwyddyn ariannol yn y ffurf ac ar y sail a nodir yn y Cyfarwyddyd Cyfrifon a gyhoeddwyd gan Drysorlys Ei Mawrhydi a Gweinidogion Cymru.

Paratowyd y cyfrifon ar sail croniadau a rhaid iddynt roi darlun cywir a theg o sefyllfa Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru, y gwariant net, y sefyllfa ariannol, newidiadau yn ecwiti trethdalwyr a llif arian ar gyfer y flwyddyn ariannol.

Wrth baratoi'r cyfrifon, mae'n ofynnol imi gydymffurfio â gofynion *Llawlyfr Adrodd Ariannol y Llywodraeth* ac yn benodol:

- Glynw wrth y Cyfarwyddyd Cyfrifon, gan gynnwys y gofynion cyfrifyddu a datgelu perthnasol, a defnyddio polisïau cyfrifyddu addas yn gyson;
- Gwneud penderfyniadau ac amcangyfrifon ar sail resymol;
- Nodi a ddilynwyd safonau cyfrifyddu perthnasol fel y nodir hwy yn *Llawlyfr Adrodd Ariannol y Llywodraeth*, a datgelu ac esbonio unrhyw wyriadau o bwys yn y cyfrifon, a
- Pharatoi'r cyfrifon ar sail busnes byw.

Fel y Comisiynydd, yr wyf, yn rhinwedd paragraff 11 atodlen 1 i Ddeddf Comisiynydd Pobl Hŷn (Cymru) 2006, yn Swyddog Cyfrifyddu ar gyfer fy swyddfa. Mae cyfrifoldebau Swyddog Cyfrifyddu, gan gynnwys y cyfrifoldeb dros briodoldeb a chysondeb y cyllid y mae'r Swyddog Cyfrifyddu'n atebol amdano, a thros gadw cofnodion priodol, a diogelu asedau'r Comisiwn, yn cael eu nodi mewn memorandwm a gyhoeddwyd gan Drysorlys Ei Mawrhydi.

DATGANIAD LLYWODRAETHU

Mae'r Datganiad Llywodraethu hwn yn nodi ar ba sail y sefydlwyd Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru; y ffordd y caiff ei lywodraethu a'i reoli; a sut yr wyf yn atebol am yr hyn a wnaf.

Rôl y Comisiynydd

Sefydlwyd swydd statudol Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru fel Corfforaeth Undyn dan Adran 1 o Ddeddf Comisiynydd Pobl Hŷn (Cymru) 2006.

Dyma swyddogaethau'r swydd:

- Hyrwyddo ymwybyddiaeth o fuddiannau pobl hŷn yng Nghymru.
- Hyrwyddo darparu cyfleoedd ar gyfer pobl hŷn yng Nghymru a chael gwared â gwahaniaethu yn eu herbyn.
- Annog arfer da wrth ymdrin â phobl hŷn yng Nghymru.
- Cadw golwg ar ddigonolrwydd ac effeithlonrwydd y ddeddf sy'n effeithio ar fuddiannau pobl hŷn yng Nghymru.

Wrth gyflawni'r swyddogaethau hyn rwyf fi, fel Swyddog Cyfrifyddu, yn gyfrifol am sefydlu trefniadau priodol i reoli adnoddau, gan gynnwys trefniadau llywodraethu cadarn a chanfod a rheoli risgiau a chyfleoedd.

Pwrpas y fframwaith llywodraethu

Mae'r fframwaith llywodraethu'n nodi'r ffordd y mae'r sefydliad yn cael ei lywodraethu a'i reoli. Mae'n cynnwys y systemau a'r prosesau sydd yn eu lle, y mae'r sefydliad yn cael ei gyfarwyddo a'i reoli drwyddynt. Mae hefyd yn cynnwys gwerthoedd a diwylliant y sefydliad.

Mae'r fframwaith llywodraethu yn golygu fy mod yn gallu monitro perfformiad y sefydliad yn erbyn y blaenoriaethau yn fy Fframwaith Gweithredu, yn benodol pwysu a mesur a yw'r perfformiad hwnnw wedi arwain at ganlyniadau gwell i bobl hyn yng Nghymru ac a yw'r canlyniadau hynny wedi'u cyflawni yn y ffordd fwyaf effeithiol.

Mae'r system rheolaeth fewnol yn rhan arwyddocaol o'r fframwaith hwnnw ac fe'i lluniwyd i reoli risg ar lefel resymol yn hytrach nag i gael gwared â phob risg o fethu â chyflawni nodau ac amcanion; felly dim ond sicrwydd rhesymol, ac nid sicrwydd llwyr o effeithiolrwydd y gall ei gynnig.

Mae'r system rheolaeth fewnol yn seiliedig ar broses barhaus a ddyfeisiwyd i wneud y canlynol:

- nodi a blaenoriaethu rheoli risgiau a chyfleoedd wrth geisio cyflawni fy nodau a'm hamcanion,

- pwyso a mesur pa mor debygol yw'r risgiau a'r cyfleoedd hynny o ddigwydd a'u heffaith pe baent yn digwydd, a hefyd
- eu rheoli'n effeithlon, yn effeithiol ac yn ddarbodus.

Fframwaith llywodraethu

Mae'r Comisiynydd yn Gorfforaeth Undyn; felly nid oes Bwrdd fel y byddai rhywun yn ei weld gyda chyrff cyhoeddus eraill. Fel Corfforaeth Undyn a Swyddog Cyfrifyddu, mae gennyf gyfrifoldeb personol dros gyfarwyddo a rheoli'r sefydliad ond gallaf awdurdodi unrhyw aelod o'm staff i weithredu fy swyddogaethau.

Gall dirprwy a enwebwyd gyflawni swyddogaethau statudol y Comisiynydd os yw'r swydd yn wag, neu os na all y Comisiynydd weithredu ar unrhyw adeg am unrhyw reswm. Alison Phillips, y Cyfarwyddwr Cyllid a Pherfformiad, sy'n cyflawni'r rôl hon.

Roedd tair prif ffynhonnell sicrwydd yn fy fframwaith llywodraethu yn 2013-14, sef:

- Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg.
- Darparwr Archwiliad Mewnol.
- Tîm rheoli strategol

Mae gennyf **Bwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg** i'm cefnogi fel Swyddog Cyfrifyddu wrth fonitro ac adolygu llywodraethu corfforaethol, rheoli risg a systemau rheolaeth fewnol.

Oherwydd statws y Comisiynydd fel Corfforaeth Undyn, mae'r Pwyllgor o'r farn bod absenoldeb bwrdd gweithredol (y byddai'r Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg fel arfer wedi'i ddewis ohono) wedi creu 'bwllch gwybodaeth' i'r aelodau gan nad oes ganddynt gyfrifoldebau a goruchwyliaeth ehangach. Mae'r Pwyllgor wedi goresgyn y bwllch hwn yn rhannol oherwydd eu gwaith cynghori ychwanegol a hefyd drwy drafodaethau ychwanegol gyda mi a chyflwyniadau gan fy staff a minnau ar ben cyfarfodydd y Pwyllgor.

Yn ystod 2013-14 cynhaliais ddau ddiwrnod datblygu gyda'r Cyfarwyddwyr, y gwasanaeth archwilio mewnol ac aelodau'r Pwyllgor. Cafodd y diwrnodau eu defnyddio i wneud y canlynol:

- adolygu a thrafod blaenoriaethau busnes y flwyddyn;
- nodi a rheoli'r risgiau a'r cyfleoedd sy'n gysylltiedig â'r blaenoriaethau hynny;
- ystyried effaith gronol unrhyw rai o'r peryglon a'r cyfleoedd hynny a fyddai'n digwydd;
- adolygu fformat a chynnwys yr wybodaeth a ddarperir i'r Pwyllgor, yn benodol adroddiadau chwarterol mwy cryno ar gynnydd y rhaglen waith weithredol;
- cytuno ar broses ar gyfer asesu perfformiad y gwasanaethau archwilio mewnol ac allanol; a
- chytuno ar broses ar gyfer asesu effeithiolrwydd y Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg ei hun.

Mae gan y Pwyllgor bedwar aelod annibynnol sydd â phrofiad sylweddol o sefydliadau cyhoeddus a'r trydydd sector yng Nghymru a'r DU. Mae'r Pwyllgor yn cyfarfod bob chwarter ac mae presenoldeb yn y cyfarfodydd wedi'i grynhoi isod:

	Ebrill 2013	Gorffennaf 2013	Hydref 2013	Ionawr 2014
Gordon Lishman	✓	✓	✓	x
Ian Summers	✓	✓	✓	✓
Ken Jones	✓	✓	✓	✓
Eifion Pritchard	✓	✓	✓	✓
Mutale Merril	Wedi'i phenodi o 1 Mehefin 2014			

Mae'r aelodau hyn yn gweithio gyda mi a'm rhagflaenydd ers 2009 ac ar 31 Mawrth 2014, daeth tymor dau yn eu swydd i ben. Mae arferion da yn gofyn imi adolygu'n rheolaidd a chylchdroi'r amrywiaeth, y sgiliau, yr wybodaeth a'r profiad sydd gan aelodau'r Pwyllgor ar y cyd. Gan hynny, rwyf wedi ymestyn tymor Ken Jones yn ei swydd am ddwy flynedd ac wedi recriwtio Mutale Merril fel aelod newydd i'm Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg am dymor o bedair blynedd. Hoffwn ddiolch i Gordon Lishman am ei gyfraniad fel Cadeirydd ac rwyf wedi penodi Ian Summers yn Gadeirydd o 1 Ebrill 2014 ymlaen.

Mae'r Pwyllgor yn rhoi adroddiad blynyddol imi sy'n crynhoi gwaith y Pwyllgor. Yn ystod 2013-14, gofynnais i'm harchwilwyr mewnol adolygu cynnwys yr adroddiad hwn o'i gymharu ag adroddiadau cyrff cyhoeddus eraill. Yr argymhellion oedd y dylid sicrhau mwy o berchenogaeth ar yr adroddiad i aelodau'r Pwyllgor ac y dylai'r Pwyllgor wneud asesiad

blynyddol o berfformiad yr archwilwyr mewnol ac allanol. Derbyniwyd yr argymhellion hyn gan y Pwyllgor.

Rwyf hefyd wedi penderfynu cyhoeddi'r adroddiad hwn ar fy ngwefan yn ogystal â chyhoeddi cofnodion cyfarfodydd y Pwyllgor i roi mwy o dryloywder i'm trefniadau llywodraethu.

Mae'r Pwyllgor yn gweithredu o fewn ei gylch gorchwyl sy'n seiliedig ar ganllawiau ynglŷn â'r arferion gorau a gyhoeddir gan y Trysorlys. Mae'r Pwyllgor wedi adolygu ei weithrediadau ar gyfer 2013-14 ac wedi dod i'r casgliad ei fod yn gweithredu'n effeithiol, yn derbyn gwybodaeth ddigonol, ond wedi cytuno ar rai mân newidiadau gweinyddol.

O ganlyniad i'w waith yn 2013-14, mae'r Pwyllgor yn fodlon ar lefel gyffredinol yr archwilio mewnol ac allanol. O ran fy nhrefniadau ar gyfer rheolaeth ariannol a'r prosesau ehangach ar gyfer llywodraethu corfforaethol, canfod risg a rheolaeth, mae'r Pwyllgor o'r farn, ar sail canfyddiadau'r archwilwyr a'i arsylwadau ei hun, y gall ddarparu sicrwydd da iawn imi fod y trefniadau sydd yn eu lle yn rhai priodol a'u bod wedi bod yn gweithredu'n effeithiol.

Dolen i'r wefan: [Y Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg.](#)

Rwyf wedi penodi Deloitte i ddarparu **gwasanaethau archwilio mewnol**. Yn ystod 2013-14 cynhaliodd Deloitte adolygiadau ar lywodraethu, rheoli risg, systemau ariannol, rheoli perfformiad a chyfathrebu ac ymgysylltu; gan ddarparu lefelau llawn neu sylweddol o sicrwydd ym mhob maes. Bu i'r cwmni hefyd fynd ar drywydd y cynnydd a fu yng nghyswllt gweithredu argymhellion a wnaed mewn blynyddoedd blaenorol ac nid oedd argymhellion a oedd heb eu rhoi ar waith.

Yn ystod 2013-14, bûm yn cydweithio â **Thîm Rheoli Strategol (SMT)** fel y nodwyd yn yr Adroddiad Taliadau. Roedd y tîm yn cyfarfod yn fisol ac yn fy helpu i gyflawni fy swyddogaethau mewn modd sy'n gyson â Chod Llywodraethu Corfforaethol y DU a'r Cod Llywodraethu Da ar gyfer Gwasanaethau Cyhoeddus h.y. yn gyson â'r safonau uchel a ddisgwyllir gan gorff sy'n cael ei gyllido'n gyhoeddus.

Rôl yr SMT fel grŵp yw rhoi cyngor i mi, arweinyddiaeth gorfforaethol i'r sefydliad yn ei gyfanrwydd, gwella gwaith cydweithredol a sicrhau ymagwedd holistig at reoli risg, monitro perfformiad a nodi camau adferol. Fel grŵp, nid corff gwneud penderfyniadau yw'r SMT; nid Bwrdd

mohono. Mater i minnau yn rhinwedd fy swydd fel Comisiynydd yw gwneud penderfyniadau, ond fe all penderfyniadau gael eu dirprwyo i Gyfarwyddwyr unigol fel y cytunwyd gennyf, ond fe fydd yr SMT yn cyfrannu at y canlynol:

- datblygu nodau strategol y Comisiynydd a'i chynllun busnes blynyddol;
- dyrannu ei hadnoddau ariannol, dynol ac eraill mewn ffordd effeithlon ac effeithiol er mwyn cyflawni'r nodau a'r amcanion hynny;
- asesu a rheoli risgiau a chyfleoedd; ac
- asesu perfformiad y sefydliad yn gyffredinol o'i gymharu â'r amcanion a nodir yn y Cynllun Gweithredol Blynyddol ac â chyflawni'r Cynllun Strategol.

Dolen gwefan: [Y Tîm Rheoli Strategol](#)

Perfformiad y Comisiynydd

2013-14 oedd blwyddyn gyntaf fy Fframwaith Gweithredu. Prif amcanion y cynllun hwnnw yw:

1. Gwreiddio llesiant pobl hŷn wrth galon gwasanaethau cyhoeddus.
2. Gwella ansawdd iechyd a gofal cymdeithasol – a'u hargaeledd a mynediad atynt
3. Amddiffyn a gwella gwasanaethau, cyfleusterau a seilwaith cymunedol.
4. Sefyll cornel pobl hŷn sydd mewn perygl o gael eu niweidio a sicrhau eu bod yn cael eu diogelu a'u hamddiffyn.
5. Mynd i'r afael â rhagfarn, anghydraddoldeb a gwahaniaethu.

Hoffwn dynnu sylw at y cerrig milltir a ganlyn fel tystiolaeth o gynnydd tuag at fynd i'r afael â'r blaenoriaethau a'r nodau hyn at y dyfodol:

- wedi dechrau fy adolygiad o ansawdd bywyd a gofal pobl hŷn mewn cartrefi gofal preswyl yng Nghymru;
- wedi cyhoeddi gwaith dilynol pellach ar ofal gydag urddas a thriniaeth pobl hŷn mewn ysbytai yng Nghymru;
- wedi parhau i gadeirio a chynnal Rhaglen Heneiddio'n Dda yng Nghymru;
- wedi rhedeg sesiynau 'hyfforddi'r hyfforddwyr' ynghylch Gwahaniaethau ar Sail Oed sydd wedi'u cynllunio i archwilio sut mae heneiddio yn effeithio ar fywydau pobl hŷn, eu teuluoedd a'u cymunedau yng Nghymru

- wedi comisiynu ymchwil a fu'n ystyried sut y gallai gwahanol ddulliau atgyfeirio ar draws gwasanaethau amddiffyn oedolion a'r gwasanaeth heddlu ddylanwadu ar gyfleoedd pobl hŷn yng Nghymru i sicrhau cyfiawnder;
- wedi cynnal seminar a fynychwyd gan arweinwyr allweddol o'r gwasanaeth cyfiawnder troseddol a'r gwasanaethau cymdeithasol ar draws Cymru i ddeall y rhwystrau sy'n atal pobl hŷn rhag ymgysylltu â'r broses gyfiawnder ac wedi cytuno ar gynllun gweithredu.
- wedi cyhoeddi adroddiad dan yr enw 'Pwysigrwydd ac Effaith Gwasanaethau Cymunedol yng Nghymru' a amlygodd yr effaith ar bobl hŷn os tynnir gwasanaethau cymunedol yn ôl.
- Cysylltwyd â'm Tîm Ymholiadau a Chymorth gan 795 o bobl hŷn, eu teuluoedd a gofalwyr ac mae'r Tîm wedi'u helpu drwy roi cymorth neu gyngor unigol; yn aml pan na allai neb arall helpu.

Adroddir ar y perfformiad yn erbyn yr amcanion yn fy Adroddiad ar Effaith a Chyrhaeddiad sy'n cael ei ystyried fel arfer gan Bwyllgor Iechyd a Gofal Cymdeithasol y Cynulliad. Ceir crynodeb o'r perfformiad ariannol yn y cyfrifon blynyddol ar dudalen 13.

Dolen gwefan: [Cynlluniau Strategol](#)
Dolen gwefan: [Adroddiadau Blynyddol](#)

Ymagwedd at risg

Rwyf wedi parhau i adolygu ac atgyfnerthu fy Fframwaith Risg yn ystod y flwyddyn, sydd â'r nod o gyflawni'r canlynol:

- Hyrwyddo diwylliant mwy arloesol, llai awyddus i osgoi risg lle yr anogir ac y rheolir cymryd risgiau wedi'u mesur a'u rheoli wrth chwilio am gyfleoedd fydd o fudd i'r Comisiynydd;
- Gwella perfformiad y sefydliad drwy lywio a chryfhau'r broses o wneud penderfyniadau a chynllunio;
- Darparu sail gadarn ar gyfer rheoli risg integredig a rheolaeth fewnol fel rhan o lywodraethu corfforaethol da; a
- Sicrhau amgylchedd diogel i staff weithio ynddo.

Mae gan holl staff y sefydliad beth cyfrifoldeb dros reoli risg a rheolaeth fewnol er mwyn cyflawni eu hamcanion unigol a fy nodau a'm hamcanion cyffredinol innau.

Mae ymagwedd gadarnhaol at reoli risg yn golygu y byddaf nid yn unig yn ystyried y risg o bethau'n mynd o chwith, ond effaith peidio â chymryd cyfleoedd neu beidio ag elwa ar gryfderau corfforaethol yn ogystal.

Rwyf yn cydnabod bod y sefydliad yn wynebu risgiau rydym yn gwybod amdanynt a fyddai, pe byddent yn cael eu hanwybyddu, yn effeithio'n ddifrifol ar fy ngallu i fodloni f'amcanion strategol. Mae nifer o risgiau corfforaethol allweddol wedi'u trafod gyda'r Cyfarwyddwyr, yr archwilwyr mewnol a'r Pwyllgor yn ystod y flwyddyn:

- **Risg i Enw Da** – bydd rheoli'r risg hon yn pennu llwyddiant neu fethiant y Comisiynydd – yn bersonol i ddeiliad y swydd ac i frand y sefydliad. Methu â chyflawni fyddai'r brif elfen yn hyn o beth. Mae'r materion a nodwyd ynglŷn â'r risg hon yn cynnwys:
 - Disgwyliadau pobl eraill ynglŷn â chyflawni newid megis yr Adolygiad o Ansawdd Bywyd mewn Cartrefi Gofal, methu cyflawni'r Fframwaith Gweithredu.
 - Argraff pobl eraill bod y berthynas â Llywodraeth Cymru yn rhy agos a/neu yn rhy bell.
 - Gallai 'llwyddiant' wrth gynyddu ymwybyddiaeth o rôl a gwaith y Comisiynydd arwain at ddisgwyliadau afrealistig sy'n deillio o'r proffil uwch a fyddai'n arwain at ganlyniadau llai na'r gorau (o ran argraff).
 - Pe bai'r ailstrwythuro diweddar ymysg y staff yn methu dod yn sefydlog, pe na bai sgiliau a gwybodaeth ar gael i'r Comisiynydd a phe bai terfynau amser yn cael eu colli.
 - Mae angen rhoi prawf yn gyson ar gynlluniau Parhad Busnes.
- **Risg Wleidyddol** – gallai'r Comisiynydd ymbellhau oddi wrth Lywodraeth Cymru a'r rhanddeiliaid allweddol eraill a dechrau cael ei 'defnyddio' fel pêl-droed wleidyddol. Mae'r materion sy'n perthyn i'r risg hon yn cynnwys:
 - Gallai negeseuon y Comisiynydd fynd yn ddiflas – drwy geisio bodloni disgwyliadau pawb.

- Mae'r Comisiynydd yn gweithio mewn amgylchedd gwleidyddol sy'n newid yn gyflym ar y lefel ddatganoledig a'r lefel ganolog.
- **Risg Ariannol** – mae hyn bob amser yn debyg o fod yn risg ond yn fwy felly yn yr hinsawdd economaidd sydd ohoni.

Mae rheoli risgiau o'r fath yn ystyriaeth allweddol wrth gyflawni fy ngweithgareddau ac yn cynnwys yr elfennau allweddol a ganlyn:

- Polisi rheoli risg sydd ar waith ac sydd wedi cael ei adolygu a'i ddiweddarau yn ystod 2013-14. Mae'r polisi hwn yn nodi ar gyfer yr holl staff sut y bydd y risgiau a'r cyfleoedd a wynebir gan y sefydliad yn cael eu canfod, eu gwerthuso, eu monitro a'u rheoli.
- Mae'r polisi rheoli risgiau yn galw am gynnal cofrestr risg, sydd wedi'i adolygu a'i ddiweddarau gennyf fi. Adolygwyd ac atgyfnerthwyd fformat adrodd y gofrestr risg yn ystod y flwyddyn.
- I fod yn effeithiol, rhaid i reoli risg fod wedi'i wreiddio yn y broses o reoli a chynllunio fy ngwaith o ddydd i ddydd. Mae pob risg a ganfyddir yn eiddo i aelod o'r tîm rheoli strategol.
- Dull gweithredu cadarn o ran llywodraethu a rheolaeth fewnol; gweithio gydag archwilio mewnol i adolygu a chryfhau trefniadau presennol.
- Mae'r Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg yn ystyried y broses o ganfod a rheoli risgiau. Mae'n cael ac yn ystyried holl adroddiadau ac argymhellion yr archwilwyr allanol a mewnol gan gynnwys adolygiad blynyddol yr archwilwyr mewnol o'r trefniadau rheoli risg.
- Polisiâu a gweithdrefnau ariannol, sy'n nodi cyfrifoldebau dros faterion ariannol gan gynnwys caffael, systemau ar gyfer rheolaeth ariannol ar wariant yn ogystal ag adrodd yn rheolaidd ar wir wariant yn erbyn cyllidebau.
- Rwyf fi a fy staff yn llofnodi ac yn ymrwymo i God Ymddygiad bob blwyddyn sy'n cynnwys saith Egwyddor Bywyd Cyhoeddus ac rwyf wedi ymgorffori'r egwyddorion hyn yn y ffordd rwyf yn cyflawni fy ngwaith.

Os digwydd i fy staff i neu bobl eraill fynegi pryderon ynghylch y sefydliad na ellir eu datrys yn rhwydd, rwyf wedi sefydlu trefniadau llywodraethu priodol i ymdrin â hyn sy'n cynnwys Polisi Cwynion a Pholisi Codi Pryderon. Mae'r dogfennau hyn wedi'u cyhoeddi ar fy ngwefan. Yn ystod 2013-14, derbyniais un gŵyn dan y Polisi Cwynion a gafodd ei chadarnhau'n rhannol gan fod oedi annerbyniol wedi bod wrth ymateb i ymholiad (2012-13: 2 gŵyn).

Yn ystod 2013-14, daeth 4 cais am wybodaeth dan Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000 i law (2013/14: 8 cais) ac 1 cais dan Ddeddf Diogelu Data 1998 (2012/13: 1 cais).

Rhodddwyd trefniadau ar waith i sicrhau diogelwch yr wybodaeth yr wyf yn ei chadw. Mae hyn yn cynnwys data personol a gedwir sy'n ymwneud ag ymholiadau a wnaed ar ran pobl hŷn unigol yng Nghymru, a'r dystiolaeth a gasglwyd gennyf wrth gyflawni fy swyddogaethau. Cafwyd un achos o dorri diogelwch data yn 2013-14 y rhodddwyd gwybod amdano i'r Comisiynydd Gwybodaeth. Cafodd argymhelliad i atgyfnerthu rheolaethau dros gyfeiriadau e-bost awtomatig ei wneud a'i roi ar waith ac aeth yr holl staff i sesiwn hyfforddi a gafodd ei redeg gan staff o Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth.

Cafodd fy Mhwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg adroddiad am yr holl wybodaeth hon.

Yr wyf wedi mabwysiadu'r egwyddor y bydd y sefydliad yn trin y Gymraeg a'r Saesneg ar y sail eu bod yn gyfartal wrth gynnal busnes cyhoeddus yng Nghymru. Mae gennyf Gynllun Iaith Gymraeg sy'n cael ei adolygu'n flynyddol gan Gomisiynydd y Gymraeg. Yr wyf yn cynhyrchu adroddiad blynyddol sydd ar fy ngwefan.

Dolen gwefan: [Y Cynllun Iaith Gymraeg](#)

Yn ystod 2013/14 manteisiais ar y cyfle i adnewyddu fy Nghynllun Cydraddoldeb cychwynnol. Mae'r Cynllun diwygiedig hwn a'm hadroddiad blynyddol diweddaraf ar gydraddoldeb ar gael ar fy ngwefan. Rwyf hefyd wedi cynhyrchu nifer o daflenni gwybodaeth sy'n darparu gwybodaeth i eraill ynglŷn â nodweddion gwarchoddedig a'r goblygiadau ar gyfer pobl hŷn. Fy mwriad yw y bydd cyrff cyhoeddus eraill yng Nghymru yn defnyddio'r taflenni ffeithiau i lywio'u hasesiadau eu hunain o'r effaith bosibl ar bobl hŷn wrth ddarparu eu gwasanaethau

Dolen gwefan: [Y Cynllun Cydraddoldeb](#)

Y Cynllun Cydraddoldeb

Adolygiad o effeithiolrwydd

Yn rhinwedd fy swydd fel Swyddog Cyfrifyddu, rwyf yn adolygu effeithiolrwydd y fframwaith llywodraethu, a chaiff hwn ei lywio gan waith yr archwiliad mewnol, y tîm rheoli strategol, a sylwadau a wnaed gan archwilwyr allanol (Swyddfa Archwilio Cymru) fel y'u cynhwysir yn y llythyr rheoli ac adroddiadau eraill.

Cynghorir fi hefyd ar oblygiadau canlyniadau f'adolygiad o effeithiolrwydd y fframwaith llywodraethu gan y Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg.

Yn ystod y flwyddyn gwnaed cynnydd o ran cryfhau'r systemau rheoli mewnol, symudwyd ymlaen a gweithredwyd ar argymhellion a wnaed gan archwilwyr mewnol. Mae cynlluniau yn eu lle hefyd i roi sylw i argymhellion newydd a sicrhau gwelliant parhaus yn y systemau.

Mae barn yr archwilwyr mewnol yn nodi, yn seiliedig ar y gwaith a wnaed ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2014, fod gennyf system rheolaeth fewnol gadarn yn y bôn, a ddylai roi sicrwydd sylweddol o ran cyflawni f'amcanion.

Rwyf wedi ystyried y dystiolaeth sydd wedi'i rhoi yn y datganiad llywodraethu hwn. Casgliad f'adolygiad yw bod y gweithdrefnau a'r strwythurau rheolaeth fewnol a llywodraethau cyffredinol wedi bod yn briodol o ran cefnogi fy swyddogaethau a f'amcanion a'u bod wedi gweithio'n effeithiol drwy 2013-14.

Mae'r fframwaith llywodraethu uchod wedi bod yn ei le am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2014 a hyd at ddyddiad llofnodi'r cyfrifon hyn, ac fe'i paratowyd yn unol â chanllawiau'r Trysorlys.

Rhagolwg

Mae'r broses o adolygu a rheoli risg yn un barhaus ac mae'r cwestiynau y mae angen i minnau a'r Cyfarwyddwyr weithio drwyddyn nhw o hyd yn cynnwys:

- Ydyn ni'n gwybod ble mae'r pwyntiau pwysau ac a ydyn ni wedi alinio'n hadnoddau?
- Ydyn ni'n gallu blaenoriaethu'n effeithiol gyda'r adnoddau sydd ar gael a bodloni disgwyliadau pobl eraill?

- Sut mae cydbwysu cymorth i unigolion â manteision ehangach?

Mae'r Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg a minnau wedi cytuno ar raglen o waith archwilio mewnol a fydd yn rhoi sicrwydd imi o ran effeithiolrwydd y rheolaethau sydd ar waith.

Bydd y Pwyllgor Archwilio a Sicrwydd Risg yn gweithredu proses i ystyried perfformiad fy archwilwyr mewnol ac allanol.

Byddaf finnau'n parhau i gyflawni yn erbyn y blaenoriaethau yn fy Fframwaith Gweithredu.

Sarah Rochira
Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru
30 Gorffennaf 2014

DATGANIAD GWARIANT NET CYNHWYSFAWR

Am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2014

	Nodyn	2013/14 £ 000	2012/13 £ 000
Gwariant			
Costau staff	2	1,178	1,382
Dibrisiant / Amorteiddiad	3	5	140
Gwariant arall	3	583	525
		<u>1,766</u>	<u>2,047</u>
Incwm			
Derbyniadau yswiriant		-	83
Cyfanswm y Gwariant Net Cynhwysfawr		<u>1,766</u>	<u>1,964</u>

Nid oes unrhyw enillion na cholledion cydnabyddedig ar gyfer 2012-13 na 2013-14.

* Ym mis Ebrill 2012, digwyddodd cryn ddifrod i ran o'r adeiladau swyddfa sydd ar brydles gan y Comisiynydd. Roedd hyn oherwydd bod dŵr wedi gollwng mewn rhan arall o'r bloc swyddfeydd a rennir. Roedd y gwaith atgyweirio'n destun hawliad yswiriant. £83k yw cyfanswm y costau adnewyddu a ad-dalwyd gan y cwmni yswiriant; mae £75k o hwn yn gysylltiedig â gwariant cyfalaf ac mae £8k yn wariant refeniw.

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru: Cyfrifon ar gyfer y cyfnod a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2014

DATGANIAD SEFYLLFA ARIANNOL

Fel ag yr oedd ar 31 Mawrth 2014

	Nodyn	31 Mawrth 2014 £ 000	31 Mawrth 2013 £ 000
Asedau anghyfredol:			
Gwelliannau prydles	4	3	0
Offer swyddfa / TGCh	4	7	7
Asedau anniriaethol	5	8	6
Cyfanswm yr asedau anghyfredol		18	13
Asedau Cyfredol:			
Symiau masnach derbyniadwy	7	32	39
Arian a chyfwerth ag arian	8	430	546
Cyfanswm yr asedau cyfredol		462	585
Cyfanswm yr asedau		480	598
Rhwymedigaethau cyfredol:			
Symiau masnach taladwy	9	60	77
Rhwymedigaethau eraill	9	77	146
Cyfanswm y rhwymedigaethau cyfredol		137	223
Asedau anghyfredol a/llai yr asedau/rhwymedigaethau cyfredol net		343	375
Rhwymedigaethau anghyfredol			
Darpariaethau	10	60	60
Credydwr gohiriedig	11	4	-
Cyfanswm y rhwymedigaethau anghyfredol		64	60
Asedau llai rhwymedigaethau		279	315
Ecwiti trethdalwyr			
Arian wrth gefn cyffredinol		279	315
Mae'r nodiadau ar dudalennau 47 i 60 yn rhan o'r cyfrifon hyn			43

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru: Cyfrifon ar gyfer y cyfnod a ddaeth i ben
ar 31 Mawrth 2014

279

315

Sarah Rochira
Comisiynydd a Swyddog Cyfrifyddu

30 Gorffennaf 2014

DATGANIAD LLIF ARIAN

Am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2014

		1 Ebrill 2013 - 1 Mawrth 2014	1 Ebrill 2012 - 31 Mawrth 2013
	Nodyn	£ 000	£ 000
Llif arian o weithgareddau gweithredu			
Gwariant net ar ôl llog a derbyniadau yswiriant		(1,766)	(1,964)
Addasiadau ar gyfer eitemau anariannol	3	5	140
(Cynnydd)/Gostyngiad – symiau masnach derbyniadwy a symiau derbyniadwy eraill	7	7	-
Cynnydd/(gostyngiad) – symiau masnach taladwy a symiau taladwy eraill	9	(86)	153
Colled ar Waredu Offer	3	-	16
Darpariaethau	10	-	-
Cynnydd o ran credydwr gohiriedig	11	4	-
All-lif arian o weithgareddau gweithredu		(1,836)	(1,655)
Llif arian o weithgareddau buddsoddi			
Prynu eiddo, peiriannau a chyfarpar	4	(5)	(76)
Prynu asedau anniriaethol	5	(5)	(8)
Elw o werthu eiddo, peiriannau a chyfarpar			-
All-lif arian net o weithgareddau buddsoddi		(10)	(84)
Llif arian o weithgareddau buddsoddi			
Cyllid gan Lywodraeth Cymru		1,730	1,732
Cyllid net		1,730	1,732
Cynnydd/(gostyngiad) net – symiau cyfwerth ag arian am y cyfnod		(116)	(7)
Arian a symiau cyfwerth ag arian ar ddechrau'r cyfnod	8	546	553
Arian a symiau cyfwerth ag arian ar derfyn y cyfnod	8	430	546

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru: Cyfrifon ar gyfer y cyfnod a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2014

DATGANIAD NEWID YN ECWITI TRETHDALWYR

Am y flwyddyn a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2014

Cronfa Wrth gefn Gyffredinol

	1 Ebrill 2013- 31 Mawrth 2014 £ 000	1 Ebrill 2012- 31 Mawrth 2013 £ 000
Balans ar 1 Ebrill	315	547
Gwariant net	(1,766)	(1,964)
Cyfanswm incwm a chostau cydnabyddedig	(1,451)	(1,417)
Cyllid gan Lywodraeth Cymru	1,730	1,732
Balans ar 31 Mawrth	279	315

NODIADAU I'R CYFRIFON

1. Datganiad polisïau cyfrifo
Paratowyd y datganiadau ariannol hyn yn unol â Llawlyfr Adrodd Ariannol y Llywodraeth 2013-14 (FReM). Mae'r polisïau cyfrifo a gynhwysir yn FReM yn defnyddio Safonau Adroddiadau Ariannol Rhyngwladol (IFRS) fel y'u haddaswyd neu y'u dehonglwyd ar gyfer cyd-destun y sector cyhoeddus.

Lle y mae FReM yn caniatáu dewis o ran polisi cyfrifo, dewiswyd y polisi cyfrifo a farnwyd yn fwyaf priodol ar gyfer amgylchiadau penodol Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru i ddibenion rhoi darlun cywir a theg. Nodir isod y polisïau penodol a fabwysiadwyd gan y Comisiynydd. Defnyddiwyd hwy'n gyson wrth ymdrin ag eitemau yr ystyrir eu bod yn berthnasol i'r cyfrifon.
- 1.1 Confensiwn cyfrifyddu
Paratowyd y cyfrifon hyn dan y confensiwn cost hanesyddol wedi'i addasu i ystyried ailbriso asedau anghyfredol..
- 1.2 Asedau anghyfredol
Cynhwysir asedau anghyfredol ar eu cost, oherwydd, ym marn y Comisiynydd, byddai unrhyw addasiad yn codi o ailbriso yn amherthnasol. Mae pob ased anghyfredol yn eiddo i'r Comisiynydd.
- 1.3 Asedau Anghyfredol Diriaethol
Isafswm lefel cyfalafu ased anghyfredol diriaethol yw £1,000 gan gynnwys TAW anadenilladwy. Delir teitl pob eiddo gan y Comisiynydd. Mae'r holl eiddo a ddefnyddir gan y Comisiynydd ar brydles. Nid yw asedau anghyfredol diriaethol eraill wedi'u hailbriso oherwydd, ym marn y Comisiynydd, ni fyddai'r symiau dan sylw'n berthnasol..
- 1.4 Asedau Anghyfredol Anniriaethol
Caiff trwyddedau meddalwedd a meddalwedd technoleg gwybodaeth eu cyfalafu fel asedau anghyfredol anniriaethol a'u hamorteiddio ar sail llinell syth dros gyfnod disgwylidig eu hoes ddefnyddiol (4 blynedd fel arfer).
- 1.5 Dibrisiant / Amorteiddiad
Darperir Dibrisiant/Amorteiddiad ar gyfradd a gyfrifwyd i ddileu'r asedau anghyfredol diriaethol drwy randaliadau cyfartal dros eu hoes ddefnyddiol yn ôl amcangyfrif..

Maes cyfnodau oes asedau fel arfer fel a ganlyn::

Gwelliannau prydles	Tymor y brydles neu hyd at y cymal torri hyd uchafswm o 5 mlynedd
Offer swyddfa	5 mlynedd
Offer TGCh	4 blynedd

- 1.6 Incwm, cyllid a gwariant
Prif ffynhonnell gyllid y Comisiynydd yw Llywodraeth Cymru ar ffurf grant blynyddol.

Ym mis Ebrill 2012, cafwyd cryn ddifrod i swyddfa'r Comisiynydd ac roedd y gwaith atgyweirio yn destun hawliad yswiriant. Ad-dalwyd y costau adnewyddu gan y cwmni yswiriant ac mae'r rhain wedi'u dangos fel incwm.

Dangosir arian a ddaeth i law o gostau secondiad i'r tu allan fel costau cysylltiedig â staff.

Mae gwariant yn ymwneud yn uniongyrchol â gweithgareddau Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru. Mae swyddfa'r Comisiynydd ar waith yng Nghymru ac yn delio â materion sy'n effeithio ar bobl hŷn yng Nghymru. Dim ond un segment gweithredol sydd gan y Comisiynydd fel y gwelir yn y Datganiad Gwariant Net Cynhwysfawr a'r nodiadau cysylltiedig.

Nid yw'r Comisiynydd wedi'i gofrestru ar gyfer TAW. Adroddir ar yr holl wariant gyda TAW wedi'i chynnwys lle bo hynny'n berthnasol, gan fod TAW yn anadenilladwy.

- 1.7 Cyfnewid Arian Tramor
Caiff trafodion mewn arian tramor eu trosi i arian sterling ar y gyfradd gyfnewid sy'n gyfredol ar ddyddiad y trafodion unigol. Caiff imprestau arian tramor eu trosi i arian sterling ar y gyfradd gyfnewid sy'n gyfredol adeg cyllido..

1.8 Pensiynau

Mae'r Comisiynydd a staff a gyflogir yn uniongyrchol yn gymwys i fod yn aelodau o Brif Gynllun Pensiwn y Gwasanaeth Sifil (PCSPS). Mae'n gynllun buddion diffiniedig nas cyllidir ar gyfer sawl cyflogwr. Cofnodir cyfraniadau i'r cynllun ar y cyfrif gwariant net pan fyddant i'w talu yng nghyfrifon adnoddau Swyddfa'r Cabinet: Blwydd-dal Sifil (www.civilservice.gov.uk/pensions).

1.9 Tâl Prydlesau Gweithredol

Mae rhenti sy'n daladwy dan brydlesau gweithredol yn cael eu cynnwys yn y Datganiad Gwariant Net Cynhwysfawr yn y cyfnod perthnasol.

1.10 Darpariaethau

Mae'r Comisiynydd yn darparu ar gyfer ymrwymïadau cyfreithiol neu gontractiol o amseriad neu swm ansicr ar ddyddiad y datganiad o sefyllfa ariannol, ar sail yr amcangyfrif gorau o'r gwariant sydd ei angen i setlo'r ymrwymïad.

1.11 Arian a chyfwerth ag arian

Tynnodd y Comisiynydd arian yn rheolaidd yn ystod y flwyddyn, sy'n cael ei adneuo yng nghyfrif Gwasanaeth Bancio'r Llywodraeth ar ôl iddo ddod i law. Caiff arian ei dynnu i lawr i gyfrif banc masnachol er mwyn talu rhwymedigaethau fel y maent yn dod yn ddyledus. Mae arian mân hefyd yn cael ei gadw yn swyddfa'r Comisiynydd.

2. Nifer y staff a'r costau cysylltiedig

Mae costau staff yn cynnwys:

	2013/14	2012/13
	£ 000	£000
Staff a Gyflogir yn Barhaol		
Cyflogau	922	1,098
Costau Nawdd Cymdeithasol	62	68
Costau Pensiwn Eraill	145	161
Is-gyfanswm	1,129	1,327
Costau secondiadau i mewn a chostau asiantaeth	63	59
Llai arian a gafwyd yn sgil secondiad allan	(14)	(4)
Cyfanswm y costau net	1,178	1,382

Mae £14,603 (2012/13: £16,158) wedi'i gynnwys yn y Cyflogau sy'n ymwneud â thaliadau i bedwar aelod y Pwyllgor Archwilio. Yn 2013/14 rhoddwyd taliadau ychwanegol i Ken Jones am waith pellach yng nghyswllt agweddau ar Raglen Waith 2013-14. Mae'r gwariant hwn wedi'i gynnwys yn Nodyn 3 Rhaglenni Penodol.

Mae Cyflogau yn cynnwys taliadau a wnaed i 3 aelod o staff (2012/13: 3 aelod o'r staff uwch) fel rhan o waith ailstrwythuro'r Comisiynydd; gan gynnwys iawndal am golli swydd. Dangosir yr iawndal am golli swydd yn llawn yn yr Adroddiad Taliadau.

Roedd cyfartaledd nifer yr unigolion cyfwerth â llawn-amser a gyflogwyd gan y Comisiynydd yn ystod y flwyddyn (gan gynnwys uwch reolwyr) fel a ganlyn:

	2013/14	2012/13
Staff Parhaol	21.20	21.39
Staff ar Secondiad	0.60	0.66
Staff Dros Dro/Achlysurol	0.38	0.49
Penodiadau Cyfnod Penodol	4.23	4.57
Cyfanswm	26.41	27.11

Prif Gynllun Pensiwn y Gwasanaeth Sifil

Mae Prif Gynllun Pensiwn y Gwasanaeth Sifil (PCSPS) yn gynllun buddion diffiniedig sawl-cyflogwr nas cyllidir ond ni all y Comisiynydd nodi ei gyfran o'r asedau a'r rhwymedigaethau sy'n sail iddo. Prisiwyd y cynllun gan actiwari'r cynllun ar 31 Mawrth 2007. Gellir canfod y manylion yng nghyfrifon adnoddau Swyddfa'r Cabinet: Blwydd-dal Sifil (www.civilservice.gov.uk/pensions).

Ar gyfer 2013/14, roedd cyfraniadau cyflogwr gwerth £146k (2012-13: £160) yn daladwy i'r PCSPS ar un o bedair cyfradd yn yr amrediad 16.7% i 24.3% o gyflog pensiynadwy, yn seiliedig ar fandiau cyflog. Bydd Actiwari'r Cynllun yn adolygu cyfraniadau cyflogwyr, fel arfer bob pedair blynedd yn dilyn prisiad llawn o'r cynllun. Pennir cyfraddau'r cyfraniadau i gwrdd â chost buddiannau sy'n cronni yn ystod 2013-14 i'w talu pan fydd yr aelod yn ymddeol ac nid y buddion a delir yn ystod y cyfnod hwn i rai sydd eisoes yn bensiynwyr.

Gall gweithwyr ddewis agor cyfrif pensiwn partneriaeth, pensiwn rhanddeiliaid gyda chyfraniad gan y cyflogwr. Cafodd cyfraniadau cyflogwr o £2k eu talu i un o'r panel o dri darparwr pensiynau rhanddeiliaid sydd wedi'u penodi.

Mae Cyfraniadau'r Cyflogwr yn gysylltiedig ag oedran, ac maent yn amrywio o 3% i 12.5% o gyflog pensiynadwy. Mae cyflogwyr hefyd yn rhoi cyfraniad sy'n cyfateb i gyfraniadau'r gweithwyr hyd at 3% o gyflog pensiynadwy. Yn ychwanegol, roedd cyfraniadau gan y cyflogwr o £1k, 0.8% o gyflog pensiynadwy yn daladwy i'r PCSPS ar gyfer talu cost buddion cyfandaliad yn y dyfodol yn sgil marwolaeth mewn gwaith neu ymddeoliad oherwydd iechyd gwael yng nghyswllt y gweithwyr hyn.

Nid oedd unrhyw gyfraniadau'n daladwy nac wedi'u talu ymlaen llaw i ddarparwyr y pensiwn partneriaeth ar ddyddiad y fantolen.

Ni fu i neb ymddeol yn gynnar oherwydd salwch yn ystod y flwyddyn, ac nid oedd rhwymedigaethau pensiwn cronedig ychwanegol yn ystod y flwyddyn. Mae'r Comisiynydd wedi gwneud taliadau diswyddo yn ystod y flwyddyn fel y datgelwyd yn yr Adroddiad Taliadau.

3. Gwariant Arall

Mae gwariant arall yn cynnwys:

	2013/14 £000	2012/13 £000
Rhenti dan brydlesau gweithredol	58	59
Costau llety eraill	65	68
Technoleg gwybodaeth a chyfathrebu	5	9
Ffioedd proffesiynol	48	55
Hyfforddi a datblygu	11	35
Teithio a chynhaliaeth	27	21
Ffioedd archwilio – Archwilio Mewnol	9	11
Ffioedd archwilio – Archwilio Allanol	15	14
Darpariaeth ar gyfer ailaddurno eiddo	-	-
Rhaglenni Penodol	180	114
Costau gweinyddol eraill	165	123
	583	509
Eitemau anariannol:		
Colled wrth waredu	-	16
Dibrisiant	2	127
Amorteiddiad	3	13
Cyfanswm	588	665

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru: Cyfrifon ar gyfer y cyfnod a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2014

Rhaglenni Penodol

Yn ystod 2013/14 ysgwyddodd y Comisiynydd y costau uniongyrchol ychwanegol a ganlyn yn erbyn y blaenoriaethau a nodwyd yn Fframwaith Gweithredu 2013-2017. Nid yw'r gwariant a ddatgelir yn cynnwys unrhyw ddsrannu ar gostau cyflogau staff y Comisiynydd, gan gynnwys staff ar secondiad, ac mae'n adlewyrchu costau ychwanegol uniongyrchol yn unig.

Nid oes ffigurau cymaradwy gan fod gwariant y blynyddoedd blaenorol wedi ei ddsbarthu yn erbyn amcanion y Comisiynydd fel y'u nodwyd yng Nghynllun Strategol 2010-13, ond mae hyn wedi'i nodi isod er mwyn bod yn gyflawn.

Rhaglenni – Fframwaith Gweithredu 2013-2016	2013/14 £000
Gwreiddio llesiant pobl hŷn wrth galon gwasanaethau cyhoeddus.	28
Gwella ansawdd iechyd a gofal cymdeithasol – a'u hargaeledd a mynediad atynt.	75
Amddiffyn a gwella gwasanaethau, cyfleusterau a seilwaith cymunedol.	9
Sefyll cornel pobl hŷn sydd mewn perygl o gael eu niweidio a sicrhau eu bod yn cael eu diogelu a'u hamddiffyn.	30
Mynd i'r afael â rhagfarn, anghydraddoldeb a gwahaniaethu.	38
Cyfanswm	180

Rhaglenni – Cynllun 2010-13	2012/13 £000
Hyrwyddo ymwybyddiaeth o fuddiannau pobl hŷn yng Nghymru.	53
Hyrwyddo darparu cyfleoedd i bobl hŷn yng Nghymru, a chael gwared â gwahaniaethu yn eu herbyn.	5
Annog ymarfer gorau wrth ymdrin â phobl hŷn yng Nghymru.	29
Cadw golwg ar ddigonolrwydd ac effeithiolrwydd y ddeddf sy'n effeithio ar fuddiannau pobl hŷn yng Nghymru.	9
Galluogi gweithredu swyddogaethau mewn ffyrdd sy'n briodol a rheolaidd, gwneud defnydd effeithiol ac effeithlon o adnoddau a chanfod a rheoli risgiau.	18
Cyfanswm	114

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru: Cyfrifon ar gyfer y cyfnod a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2014

4. Asedau Anghyfredol Diriaethol

	Technoleg Gwybodaeth £000	Gwelliannau Prydles £000	Offer Swyddfa £000	Cyfanswm £000
Cost neu brisiad				
Ar 1 Ebrill 2013	38	269	41	348
Ychwanegiadau	2	3	-	5
Gwarediadau	-	-	-	-
Ar 31 Mawrth 2014	40	272	41	353

Dibrisiant

Ar 1 Ebrill 2013	37	269	35	341
Tâl a godwyd yn y flwyddyn	0	0	2	2
Gwarediadau	-	-	-	-
Ar 31 Mawrth 2014	37	269	37	343

Gwerth llyfr net ar 31 Mawrth 2014	3	3	4	10
Gwerth llyfr net ar 31 Mawrth 2013	1	0	6	7

Nid amharwyd ar unrhyw asedau ac fe'u dangosir ar gost a ystyrir yn 'werth teg'.

5. Asedau anghyfredol anniriaethol

	Trwyddedau Meddalwedd £000	Technoleg Gwybodaeth £000	Cyfanswm £000
Cost neu brisiad			
Ar 1 Ebrill 2013	46	53	99
Ychwanegiadau	-	5	5
Gwarediadau	-	-	-
Ar 31 Mawrth 2014	46	58	104
Amorteiddiad			
Ar 1 Ebrill 2013	46	47	93
Tâl a godwyd yn y flwyddyn	-	3	3
Gwarediadau	-	-	-
Ar 31 Mawrth 2014	46	50	96
Gwerth llyfr net ar 31 Mawrth 2014	0	8	8
Gwerth llyfr net ar 31 Mawrth 2013	0	6	6

6. Offerynnau ariannol

Gan y cwrddir â gofynion arian y Comisiynydd drwy gyllid a ddarperir gan Lywodraeth Cymru, mae offerynnau ariannol (buddsoddiadau, deilliannau ac offerynnau ariannol eraill) yn chwarae rôl fwy cyfyngedig o ran creu risg nag a fyddai'n berthnasol i gorff heb fod yn y sector cyhoeddus.

Mae'r rhan fwyaf o offerynnau ariannol yn ymwneud â chontractau i brynu eitemau anariannol yn unol â gofynion disgwylid y Comisiynydd o ran prynu a defnyddio, ac felly nid yw'r Comisiynydd yn agored i fawr ddim risg o ran credyd, hylifedd na'r farchnad.

7. Symiau masnach derbyniadwy

	2013/14	2012/13
	£000	£000
Symiau sy'n dod yn ddyledus o fewn blwyddyn:		
Symiau masnach derbyniadwy	0	7
Rhagdaliadau ac incwm cronedig	32	32
	<u>32</u>	<u>39</u>

Nid oedd unrhyw symiau masnach derbyniadwy yn ddyledus ar ôl mwy nag un flwyddyn.

8. Arian a chyfwerth ag arian

	2013/14	2012/13
	£000	£000
Balans ar 1 Ebrill	546	553
Newid net mewn balansau arian a chyfwerth ag arian	(116)	(7)
Balans ar 31 Mawrth	<u>430</u>	<u>546</u>
Roedd y balansau canlynol ar 31 Mawrth yn cael eu dal mewn:		
Gwasanaeth Bancio	345	493
Banciau masnachol ac arian mewn llaw	85	53
Balans ar 31 Mawrth	<u>430</u>	<u>546</u>

9. Symiau masnach taladwy a rhwymedigaethau cyfredol eraill

	2013/14	2012/13
	£000	£000
Symiau'n ddyledus o fewn blwyddyn		
Treth a nawdd cymdeithasol arall	40	59
Symiau masnach taladwy	20	18
Croniadau ac incwm gohiriedig	77	146
	137	223

10. Darpariaeth ar gyfer Rhwymedigaethau a Thaliadau

	2013/14	2012/13
	£000	£000
Balans ar 1 Ebrill	60	60
Darparwyd yn y flwyddyn	-	-
Darpariaeth a ddefnyddiwyd yn y flwyddyn	-	-
Balans ar 31 Mawrth	60	60

Gwneir darpariaeth ar gyfer ailaddurno/dadfeiliadau yn ein swyddfeydd yn ystod tymor y brydles ac ar derfyn y brydles. Adolygwyd y ddarpariaeth hon yn ystod 2013-14 fel sy'n ofynnol dan IAS 37 ac nid ystyrir bod angen gwneud unrhyw newid.

11. Credydwr gohiriedig

	2013/14 £000	2012/13 £000
Ar 1 Ebrill	-	-
Gwariant cronedig yn ystod y flwyddyn	4	-
Wedi'i ryddhau i Gyfrif y Datganiad Gwariant	-	-
Net Cynhwysfawr yn ystod y flwyddyn		
Balans ar 31 Mawrth	4	-

Mae gan y Comisiynydd brydles weithredu am bum mlynedd o ran llety swyddfa, sy'n cynnwys rhent amrywiol dros fywyd y brydles, a chyfle i dorri'r brydles heb ragfarn ym mlwyddyn 3. Codir costau gweithredu ar sail llinell syth dros dymor y brydles yn unol ag IAS 17. Bydd y credydwr gohiriedig yn rhyddhau yn llawn ym Mlwyddyn 3 o'r brydles.

12. Ymrwymïadau cyfalaf

	2013/14 £000	2012/13 £000
Ymrwymïadau cyfalaf ar gontract ar 31 Mawrth 2014 na wnaed darpariaeth ar eu cyfer	12	-

Mae gan y Comisiynydd Ymrwymïad Cyfalaf ar ddiwedd y flwyddyn mewn perthynas â gosod gwasanaethau rhwydwaith band eang yn y swyddfa.

13. Ymrwymadau dan brydlesi

(a) Prydlesi gweithredol

Nodir cyfanswm taliadau prydles sylfaenol i'r dyfodol yn y tabl isod wedi'u dadansoddi yn ôl y cyfnod pryd y daw'r brydles i ben.

	2013/14	2012/13
	£000	£000
Mae'r rhwymedigaethau dan brydlesi gweithredol yn cynnwys:		
Tir ac adeiladau:		
Yn dod i ben o fewn blwyddyn	50	21
Yn dod i ben ar ôl blwyddyn ond ddim mwy na 5 mlynedd*	75	125
Yn hwyrach na phum mlynedd	-	-
	125	146

*Mae'r Comisiynydd wedi cytuno ar gytundeb prydles newydd am gyfnod o 5 mlynedd o 5 Awst 2013 ymlaen.

	2013/14	2012/13
	£000	£000
Mae'r rhwymedigaethau dan brydlesi gweithredol yn cynnwys:		
Arall: Offer Swyddfa		
Yn dod i ben o fewn blwyddyn	1	-
Yn dod i ben ar ôl blwyddyn ond ddim mwy na 5 mlynedd*	-	1
Yn hwyrach na phum mlynedd	-	-
	1	1

(b) Prydlesi cyllid a chontractau PFI

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru: Cyfrifon ar gyfer y cyfnod a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2014

Nid oes unrhyw rwymedigaethau dan brydlesi cyllid na chontractau PFI (2012/13; dim).

Nid yw'r Comisiynydd wedi ymrwymo i gontractau na ellir eu canslo nad ydynt yn brydlesi neu'n gontractau PFI (2012/13; dim).

14. Rhwymedigaethau amodol a ddatgelir dan IAS 37

Nid oes gan y Comisiynydd unrhyw rwymedigaethau amodol nad ydynt yn cael eu datgelu mewn mannau eraill yn y cyfrifon hyn (2012/13: dim).

15. Trafodion partïon cysylltiedig

Yn 2013/14 derbyniodd y Comisiynydd gyllid o £1.730M gan Lywodraeth Cymru (2012/13: £1.732M). Ystyrir Llywodraeth Cymru yn barti cysylltiedig.

Yn ystod 2013/14 ni fu'r Comisiynydd, nac unrhyw aelod arall o'r Tîm Rheoli Strategol, nac unrhyw aelod o'u teulu'n ymwneud yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol ag unrhyw drafodion gyda'r Comisiynydd yn ystod y flwyddyn, ac eithrio'r hawliadau treuliau a'r taliadau cyflog arferol..

16. Digwyddiadau ar ôl y cyfnod adrodd

Ni chafwyd unrhyw ddigwyddiadau arwyddocaol rhwng diwedd y flwyddyn a chymeradwyo'r cyfrifon hyn.

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru: Cyfrifon ar gyfer y cyfnod a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2014

TYSTYSGRIF AC ADRODDIAD YR ARCHWILYDD CYFFREDINOL CYMRU I GYNULLIAD CENEDLAETHOL CYMRU

Ardystiaf fy mod wedi archwilio datganiadau ariannol Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru am y flwyddyn a ddaeth i ben 31 Mawrth 2014 o dan Ddeddf Comisiynydd Pobl Hŷn (Cymru) 2006. Mae'r rhain yn cynnwys y Datganiad Gwariant Net Cynhwysfawr, y Datganiad ar y Sefyllfa Ariannol, y Datganiad Llif Arian Parod a'r Datganiad o Newidiadau o ran Ecwiti Trethdalwyr a'r nodiadau cysylltiedig. Paratowyd y datganiadau ariannol hyn o dan y polisïau cyfrifyddu a nodir ynddynt. Rwyf hefyd wedi archwilio'r wybodaeth yn yr Adroddiad ar Gydabyddiaeth y nodir ei bod wedi'i harchwilio yn yr adroddiad hwnnw.

Priod gyfrifoldebau'r Comisiynydd a'r archwilydd

Fel yr eglurir yn fanylach yn y Datganiad o Gyfrifoldebau'r Swyddog Cyfrifyddu, mae'r Comisiynydd yn gyfrifol am baratoi'r Cyfrifon Blyneddol, sy'n cynnwys Sylwadaeth y Rheolwyr, yr Adroddiad ar Gydabyddiaeth a'r datganiadau ariannol yn unol â Deddf Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru 2006 a chyfarwyddiadau a wnaed gan Weinidogion Cymru o dan y Ddeddf honno, ac am sicrhau rheoleidd-dra'r trafodion ariannol. Fy nghyfrifoldeb i yw archwilio'r datganiadau ariannol a'r rhan o'r adroddiad ar gydnabyddiaeth i'w harchwilio yn unol â'r gyfraith berthnasol a'r Safonau Archwilio Rhyngwladol (y DU ac Iwerddon). Mae'r safonau hyn yn ei gwneud yn ofynnol i mi gydymffurfio â Safonau Moesegol y Bwrdd Arferion Archwilio ar gyfer Archwilwyr.

Cwmpas yr archwiliad o'r datganiadau ariannol

Cynhelir archwiliad er mwyn cael tystiolaeth o'r symiau a'r datgeliadau yn y datganiadau ariannol i roi sicrwydd rhesymol nad oes unrhyw gamddatganiadau perthnasol yn y datganiadau ariannol, boed hynny drwy dwyll neu wall. Mae hyn yn cynnwys asesu'r canlynol: pa un a yw'r polisïau cyfrifyddu yn briodol i amgylchiadau Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru a pha un a ydynt wedi'u cymhwyso'n gyson a'u datgelu'n ddigonol; rhesymoldeb unrhyw amcangyfrifon cyfrifyddu sylweddol a wnaed gan y Comisiynydd Pobl Hŷn; a chyflwyniad cyffredinol y datganiadau ariannol.

Mae hefyd yn ofynnol i mi gael digon o dystiolaeth i roi sicrwydd rhesymol bod y gwariant a'r incwm wedi'u cymhwyso at y dibenion a fwriadwyd gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru a bod y trafodion ariannol yn cydymffurfio â'r awdurdodau sy'n eu llywodraethu.

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru: Cyfrifon ar gyfer y cyfnod a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2014

Yn ogystal, darllenaf yr holl wybodaeth ariannol ac anariannol yn Sylwadaeth y Rheolwyr er mwyn nodi anghysondebau perthnasol â'r datganiadau ariannol archwiliedig. Os dof yn ymwybodol o unrhyw gamddatganiadau neu anghysondebau perthnasol amlwg, ystyriaf y goblygiadau i'm hadroddiad.

Barn ar y Datganiadau Ariannol

Yn fy marn i, mae'r datganiadau ariannol:

- yn rhoi darlun cywir a theg o sefyllfa Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru ar 31 Mawrth 2014 a'i wariant net cynhwysfawr, enillion a cholledion cydnabyddedig a llifau arian parod ar gyfer y flwyddyn a ddaeth i ben bryd hynny; ac
- wedi'u paratoi'n briodol yn unol â chyfarwyddiadau Gweinidogion Cymru a gyhoeddwyd o dan Ddeddf Comisiynydd Pobl Hŷn (Cymru) 2006.

Barn ar Reoleidd-dra

Yn fy marn i, ymhob ffordd berthnasol, mae'r gwariant a'r incwm wedi'u cymhwyso at y dibenion a fwriadwyd gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru ac mae'r trafodion ariannol yn cydymffurfio â'r awdurdodau sy'n eu llywodraethu.

Barn ar faterion eraill

Yn fy marn i:

- mae'r rhan o'r Adroddiad ar Gydnabyddiaeth i'w harchwilio wedi'i pharatoi'n briodol yn unol â chyfarwyddiadau Trysorlys EM a Gweinidogion Cymru a wnaed o dan Ddeddf Comisiynydd Pobl Hŷn (Cymru) 2006; ac
- mae'r wybodaeth sy'n cynnwys gwybodaeth ariannol, sydd wedi'i chynnwys yn Sylwadaeth y Rheolwyr a'r rhan o'r Adroddiad ar Gydnabyddiaeth nas archwiliwyd, yn gyson â'r datganiadau ariannol.

Materion y cyflwynaf adroddiad arnynt drwy eithriad

Nid oes gennyf unrhyw beth i'w nodi o ran y materion canlynol, y cyflwynaf adroddiad i chi arnynt os bydd yr amgylchiadau canlynol yn berthnasol, yn fy marn i:

- nid yw'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol yn adlewyrchu cydymffurfiaeth â chanllawiau Trysorlys EM;
- ni chadwyd cofnodion cyfrifyddu priodol;

Comisiynydd Pobl Hŷn Cymru: Cyfrifon ar gyfer y cyfnod a ddaeth i ben ar 31 Mawrth 2014

- ni ddatgelwyd gwybodaeth a ddynodwyd gan Drysorlys EM o ran cydnabyddiaeth a thrafodion eraill; neu
- nid wyf wedi derbyn yr holl wybodaeth a'r esboniadau sydd eu hangen arnaf ar gyfer fy archwiliad.

Adroddiad

Nid oes gennyf sylwadau i'w gwneud ar y datganiadau ariannol hyn.

Huw Vaughan Thomas
Archwilydd Cyffredinol Cymru
24 Heol y Gadeirlan
Caerdydd
CF11 9LJ

31 Gorffennaf 2014